

HÖGSKOLAN I HALMSTAD

Sektionen för Hälsa och Samhälle

Svenska partiernas invandrapolitiska åtgärder – assimilering eller integrering?

En undersökning om de fem äldsta partiernas idéer om
invandrapolitik från 1960- till 2010-talet

Uppsats 15 p
Statsvetenskap Avancerad nivå 1-30 hp
VT 2012
Chalang Al-Mofty
Handledare: Mikael Sandberg

Förord

Det finns många personer som jag vill tacka. Min största tacksamhet vill jag rikta till min handledare Mikael Sandberg, professor i statsvetenskap, som har varit ett stort stöd för mig under uppsatsens gång. Tack för din tid och alla dina insikter!

Jag vill också särskilt tacka Ulf Petäjä, doktor i statsvetenskap, som har kommenterat min uppsats. Tack för dina goda råd och för att du delat med dig av dina kunskaper!

Ett stort tack till Carl Dahlström, proprefekt, universitetslektor och docent vid statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs Universitet, som har ställt upp och hjälpt mig med insamling av parti- och invandrapolitiska program.

Jag är också evigt tacksam för det stöd jag fått av min underbara familj och mina vänner. Utan ert stöd hade jag inte kunnat komma så långt i min studie.

Abstract

The aim of this study was to describe, analyze and compare the Left Party's, the Social Democratic Party's, the Liberal People's Party's and the Moderate Party's ideas on immigration policy from 1960-2010. In this study the immigration policy program or party program was analyzed through idea analysis to find out what immigration policy interventions they have come with, and if they want to assimilate or integrate immigrants.

Materials used for the study are the immigration policy programs and party programs. Even scientific journals and articles have been used, in both national and international level.

An analysis instrument, by Carl Dahlström (2004), has been used in this study. In the analysis instrument the author mentions eleven (11) immigration policy interventions (6 integration and 5 assimilation measures).

The study concluded that the parties had different immigration policy interventions (assimilation and integration), but during certain periods of time, a number of parties had an equal number of interventions.

Keywords: Immigration policy, integration policy, assimilation policy, party program, immigration policy program.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1	Problemområde	1
1.2	Syfte och frågeställning	5
1.3	Avgränsningar	6
1.4	Disposition	6
1.5	Bakgrund	7
2.	Metod	10
2.1	Idéanalys	10
2.2	Material och urval av analysenheter	11
2.3	Analysverktyg	12
2.4	Reliabilitet	14
3.	Teori	15
3.1	Tidigare forskning	15
3.2	Carl Dahlström	17
4.	Vänsterpartiets idéer om invandrapolitik, 1960-2010	21
4.1	Partiprogram 1960-1970	21
4.2	Partiprogram 1970-1980	22
4.3	Partiprogram 1980-1990	22
4.4	Partiprogram 1990-2000	23
4.5	Partiprogram 2000-2010	24
4.6	Sammanfattning	25
5.	Socialdemokraternas idéer om invandrapolitik, 1960-2010	27
5.1	Partiprogram 1960-1970	27
5.2	Invandrapolitiskt program 1970-1980	28
5.3	Invandrapolitiskt program 1980-1990	29
5.4	Invandrapolitiskt program 1990-2000	31
5.5	Partiprogram 2000-2010	32
5.6	Sammanfattning	34
6.	Centerpartiets idéer om invandrapolitik, 1960-2010	36
6.1	Partiprogram 1960-1970	36
6.2	Invandrapolitiskt program 1970-1980	36
6.3	Invandrapolitiskt program 1980-1990	38
6.4	Invandrapolitiskt program 1990-2000	39
6.5	Partiprogram 2000-2010	40
6.6	Sammanfattning	40
7.	Folkpartiets idéer om invandrapolitik, 1960-2010	42
7.1	Invandrapolitiskt program 1960-1970	42
7.2	Invandrapolitiskt program 1970-1980	44
7.3	Invandrapolitiskt program 1980-1990	46
7.4	Partiprogram 1990-2000	46
7.5	Invandrapolitiskt program 2000-2010	47

7.6	Sammanfattning	49
8.	Moderaternas idéer om invandrapolitik, 1960-2010	51
8.1	Invandrapolitiskt program 1960-1970	51
8.2	Invandrapolitiskt program 1970-1980	52
8.3	Partiprogram 1980-1990	54
8.4	Invandrapolitiskt program 1990-2000	55
8.5	Partiprogram 2000-2010	56
8.6	Sammanfattning	58
9.	Avslutning	60
9.1	Resultat och slutsatser	60
10.	Referenser	66
10.1	Litteratur	66
10.2	Offentligt tryck	67
10.3	Partiprogram	68
10.3.1	Vänsterpartiet	68
10.3.2	Socialdemokraterna	68
10.3.3	Centerpartiet	68
10.3.4	Folkpartiet	69
10.3.5	Moderaterna	69

1. Inledning

1.1 Problemområde

Sedan andra världskriget har invandrarfrågan varit en stor och viktig fråga för många europeiska länder, bl.a. Sverige. Invandringen till Sverige har varit av olika orsaker och under olika tidsperioder. Många har kommit hit för att jobba, andra har kommit för att de har flytt undan krig, konflikter och orättvisa i sina hemländer, eller att de har sina anhöriga i Sverige.

Under den tidiga efterkrigstiden dominerades Sverige av arbetskraftsinvandrare från nordiska länder, främst från Finland, som utgjorde 60 % av den totala arbetskraftsinvandringen (M. Kadhim 2000, s. 13). I fortsättningen var det inte bara från Finland och nordiska länder invandrare kom, utan även från västra Tyskland, Österrike, Ungern, Holland, Grekland och Belgien. Arbetskraftsinvandring från Jugoslavien och Turkiet skedde också under 1960-talet.

Landsorganisationen LO var mycket kritisk till den okontrollerade invandringen och menade att Arbetsförmedlingen AMS skulle kontrollera utländsk arbetskraft. LO menade också att utländsk arbetskraft borde vara en sistahandsresurs man skulle vända sig till (Ibid. 13).

Fram till mitten av 1960-talet fanns det inga diskussioner om invandrapolitikens riktlinjer. I Prop. 1968:142:107 menade regeringen om de invandrare som avsåg att bosätta sig i Sverige för gott, att det skulle vara angeläget för dem att smälta in i befolkningen så att de inte skulle känna sig främmande.

Svensk invandringspolitik kan också ses som ett område där nya institutioner bildats och bildas i modern tid. Men att förklara förändring inom ett visst politikområde har varit den institutionella teorins svagaste område. Under senare tid har dock forskarna framfört att man bör söka orsakerna till politisk förändring i mekanismer som upprätthåller en viss politisk ordning (Dahlström 2004, s. 12).

När det gäller institutionsbegreppet så består det åtminstone av två typer av delar: *regler* och *handlingsmönster*. Med regler menas att det är regelverk som strukturerar relationen mellan

olika individer, olika kollektiva aktörer (t.ex. mellan staten och fackföreningar) och mellan kollektiva aktörer och individer (t.ex. mellan en statlig myndighet och en individ).

Handlingsmönster syftar på rutiner som olika aktörer etablerat inom en institution, och på den lämplighetslogik som ger enskilda aktörer vägledning om hur de bör handla i olika situationer. Rutiner kan vara att aktörerna oreflekterat gör samma sak som de alltid har gjort i samma situation (Ibid. 13).

När det gäller policyutformningen så menar Dahlström att en institution påverkar en policy, policyn blir däremot en del av institutionen som tillsammans bildar en ny institution, vilket också påverkar den nya policyutformningen. Att genomföra radikala förändringar inom ett politikområde (eller inom svensk invandrapolitik) är inte så enkelt om fler beslut som fattas går i samma riktning som de ursprungliga besluten (Ibid. 14).

Diskussionen om invandrarfrågan i Sverige drevs efter mitten av 1960-talet. Regeringen och partierna började diskutera om man ville assimilera eller integrera invandrare (M. Kadhim 2000, 17). Varför frågan väcktes under den tiden och inte tidigare, kan beror på att man trodde att de invandrare som var här och arbetade skulle sedan återvända sig till sina hemländer.

Samtidigt som invandrare har varit av olika slag och kommit under olika tidsperioder så har svenska partierna haft olika idéer i sina partiprogram och invandrapolitiska program om hur man kan få *invandrare* att komma in i det svenska samhället. Men denna fråga har inte varit en parti- eller valfråga för de politiska partierna (Green-Pedersen & Krogstrup 2008, s. 628).

Vissa har ansett att språk är väldigt viktigt för invandrare, andra har menat att jobb är viktigast osv. Åtgärder som de flesta partierna har kommit med är bl.a. svenska språket, information om det svenska samhället, kulturell-, religiös- eller ekonomiskt stöd, att ge invandrare möjlighet till t.ex. tolkservice etc. Syftet med dessa åtgärder är att invandrare skall komma in i det svenska samhället, dvs. integreras eller assimileras.

I *Invandrarna och politisk integration 2000* menar Jabar Amin med *integration* att vara deltagande i samhället. Enligt Amin innebär integration att alla känner sig som en del av samhället och ansvarar för det. Integration bygger på erkännande, respekt och tolerans (Amin 2000, s. 16). I ett integrerat samhälle är det självklart att man uttrycker sin kulturella eller etniska identitet, menar Amin. Samhället blir disintegrerat om dessa samspel upphör (Bäck & Soinen 1996, s. 7). Lena Södergran (2000) menar att det finns olika tolkningar av begreppet

”integration”. I Sverige betecknar integration som en process där minoritetsgrupper inlemmas i samhället utan att bli av med sitt egna språk eller sina kulturella traditioner och den etniska tillhörigheten (Södergran 2000, s. 21-22). Författaren anser också att i vissa länder kan samma begrepp innebära att minoritetsgrupper helt o hållet lämnar sitt språk, sina traditioner, kultur och etnisk bakgrund. Men i Sverige förknippas detta med ”assimilation”.

Motsatsen till integration är *assimilation*, som innebär att man anpassar sig till den dominerande majoritetskulturen (Amin 2000, s. 16). Amin menar att det är majoritetsbefolkningen som bestämmer villkoren för samlevnad, och de andra minoritetsgrupperna förväntas följa efter dessa villkor. För att en minoritet skall bli accepterad i ett assimilerat samhälle skall den bli av med sitt språk och kultur (Ibid. 16).

Enligt *Nationalencyklopedin 1989* är *assimilation* en process där invandrargrupper som bor i det svenska samhället helt överger sin egen kultur, så att den egna kulturen försvinner. Enligt nationalencyklopedin är assimilering också en process som är ömsesidig där förutsättningarna mellan olika kulturer varierar. ”Den underlättas om t.ex. minoritetsgruppen inte har förbud mot kors-kulturella giftermål eller om mottagarkulturen inte är rasistisk” (nationalencyklopedin 1989).

Man kan se att nationalencyklopedin ger två olika förklaringar till assimilering. Så fort man hör eller ser ordet assimilering så tänker man direkt på den första definitionen, som innebär att man måste överge sin kultur och identitet för att bli svenskar. Men den andra definitionen ger en hel annan förklaring, att det finns en gemensam anpassning, att både majoritets- och minoritetsgruppen bör samarbeta. Meningen med assimilering är att öka likheten mellan invandrare och den inhemska befolkningen. Assimilering är alltså en startpunkt för ”likhetsprocessen”, dvs. att bli behandlad på samma sätt som majoritetsbefolkningen (Brubaker 2010, s. 534). Assimilering betecknar riktning för förändring, inte en viss grad av likhet. Det är alltså en fråga om antingen/eller, menar författaren.

Målen för svensk invandrapolitik har förändrats sedan slutet av 1960-talet. (Det skedde dock ingen förändring för invandrapolitiska mål efter 1997 fram till slutet av 2010-talet, medan åtgärderna som har antagits har varit samma, se Dahlström 2004, s. 11). I kommande kapitel kommer jag att förklara tydligt vad jag menar med mål och åtgärder.

Trots många åtgärder som har förekommit i partiernas partiprogram/invandrapolitiska program och svensk invandrapolitik så talade man om invandrapolitikens misslyckande

(Dahlström 2004, s. 106). Trots att stora delar av 1980-talet präglades av högkonjunktur så var det många invandrare som hamnade utanför svensk arbetsmarknad, (Borevi 2002).

Samtidigt så har man också talat mycket om utanförskap, misslyckad välfärd, invandrares missbrukande av bl.a. det ekonomiska stödet mm. Partiernas syn på invandrarfrågan har varit olika under olika tidsperioder. Även svensk invandrapolitik har ändrats några gånger, beroende på under vilka tider eller vilka invandrare som hade sökt sig till Sverige. Åtgärderna har varit oförändrade mellan åren 1964 och 2000 (Dahlström 2003, s. 42-43) Åtgärderna som initierades var för att underlätta för invandrare att anpassa sig till livet i Sverige. Invandrare skulle även ha möjlighet att leva på samma standardnivå som infödda svenskar. Så var det menat, när riksdagen 1968 fattade beslut om att reglera invandringen (Prop. 1968:142).

Att jag studerar svenska partier i den här studien är för att se vad dessa har för idéer i sina partiprogram, om dessa idéer leder till assimilering eller integrering, och hur de skiljer sig från varandra och över tid. Det är partierna som påverkar svensk invandrapolitik. Hur det ser ut i svensk invandrapolitik beror på vad de utvalda partierna har för syn och kommit överens gällande invandrapolitiken. Som jag nämnde ovan så har opinion i den offentliga diskussionen, fram till 1990-talet varit mycket kritisk till invandrapolitiken i Sverige. Diskussionen handlade allt mer om invandrapolitikens misslyckande. Man menade att invandrapolitiska mål gick ut på att man pekade ut invandrare som en ”grupp” och att åtgärderna som antogs (som har varit samma under hela perioden) slussade invandrare in i ett bidragssystem (Dahlström 2004, s. 106-107 och 108). Att inga nya invandrapolitiska åtgärder har vidtagits beror på att Sveriges invandrapolitik hade förutsatt att invandrare som kom till Sverige antingen skulle vara här temporärt eller med tiden anpassa sig till svenska förhållanden (Hammar 1985, s. 32).

Partierna har sedan 1960-talet haft olika idéer om invandrare och även kommit med olika förslag för att förbättra den svenska invandrapolitiken. Att samtliga partier har redigerat eller ändrat sina invandrarprogram beror till stor del på att invandringen har skett av olika orsaker och under olika tidsperioder.

Det är intressant att studera detta problem, och i denna uppsats gör jag det avseende Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Moderaterna, för att se hur deras idéer om invandrapolitik har sett ut under perioden 1960-2010. Jag kommer att studera

partiernas invandrarpolitiska program eller partiprogram och se vad dessa har kommit med idéer och åtgärder.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med min studie är att beskriva, analysera och jämföra de fem partiers idéer om invandrarpolitik, från perioden 1960-talet fram till slutet av 2000-talet. I studien kommer jag att studera partiernas retorik, dvs., idéer som utvalda partier har presenterat. Med hjälp av partiernas idéer kommer jag att påvisa i vilken utsträckning respektive parti har assimilation eller integration.

För de partier som bara har partiprogram så kommer jag att använda dessa, men om de har både partiprogram och invandrarpolitiskt program så kommer jag att använda invandrarpolitiskt program (se tabell 2.2.1), eftersom hela uppsatsen handlar om invandrare och hur partierna hanterar invandrarfrågan.

För att kunna se vad partierna har för idéer om invandrarpolitik, om de vill integrera eller assimilera invandrare, och vad dessa har kommit med invandrarpolitiska åtgärder, så kommer jag att använda mig av de invandrarpolitiska åtgärder som Dahlström (2004) tar upp i sin avhandling. Genom dessa åtgärder kan man se om dessa leder till assimilering eller integrering (se Dahlström 2004, s. 157). I den här studien kommer jag att besvara några viktiga frågor. Kärnfrågan är:

I vilken grad har partierna rört sig mot assimilering respektive integrering utifrån invandrarpolitiska åtgärder, under en 50-årsperiod?

För att besvara frågan ovan så är det viktigt att ta reda på vilka och hur många åtgärder respektive parti har kommit med. En annan fråga som också är viktig är:

Hur skiljer sig V, S, C, FP och M från varandra när det gäller assimilation respektive integration?

När jag studerar partierna kommer jag också i sammanfattning av respektive parti att visa i en tabell vilka invandrarpolitiska idéer respektive parti har haft. I resultatet kommer jag att

sammanfatta alla tabell och bilda två nya tabeller, en tabell för *integration* och en för *assimilation*. Därefter kan man få svar på hur partiernas integrations- respektive assimilationspolitik har förändrats över tid.

1.3 Avgränsningar

Den här studien som jag gör avgränsas till att jag beskriver och jämför fem (5) stora svenska partier (V, S, C, FP och M) som har existerat sedan länge. I min tidigare studie (Folkpartiets och Socialdemokraternas invandrapolitik, vt-2010) valde jag att beskriva och jämföra Folkpartiets och socialdemokraternas invandrapolitik. Men eftersom jag tycker att det är mer intressant att se hur det ser ut hos flertal partier så väljer jag ytterligare tre partier och går ännu djupare i ämnet och deras partiprogram för att studera partiernas idépolitik.

Det skulle vara mer intressant att jämför alla partier med varandra (inom höger-vänsterskalan) för att se vad samtliga partierna vill ha för invandrapolitik, men eftersom många har bildats så sent som under 1980- och 90-talet, så kommer jag inte att göra det.

Partierna som jag kommer att studera är riksdagspartier och har existerat sedan början av 1900-talet, utom Socialdemokraterna som bildades 1889. Startpunkten för studien är 1960-talet till och med 2010-talet.

För att kunna beskriva och jämföra partiernas invandrapolitik så kommer jag att gå genom varje partis partiprogram eller invandrapolitiskt program. Sedan kommer jag att redovisa för varje parti under varje decennium under den 50-års långa period. Därefter kommer jag att jämföra partierna med varandra för att se om det finns några likheter eller skillnader mellan dessa.

1.4 Disposition

Kapitel två kommer att handla om metod. I det kapitlet kommer jag att ta upp idéanalys (som min forskningsanalys), material och urval av mina analysenheter, analysverktyg och hur jag

kommer att använda analysverktyg. Kapitel tre handlar om teori, tidigare forskning och om Dahlströms beskrivning av invandrapolitiska åtgärder. Kapitel 4-8 är min analys av parti-/ invandrapolitiska program. Varje parti analyseras i ett särskilt kapitel. I det nionde kapitlet sammanfattar jag mina forskningsresultat med två tabeller som visar vilken invandrapolitik (integrations- eller assimilationspolitik) respektive parti har haft och hur de har förändrats över tid. Tionde och sista kapitlet presenteras referenser till min studie.

1.5 Bakgrund

Det finns flera skäl till att åtgärderna skulle ha förändrats. Ett viktigt skäl är att invandrare som kom till Sverige var inte samma typ av invandrare som kom under 2000-talet. Invandrare som sökte sig till Sverige under 1960-talet var från närliggande länder, främst Finland, jämfört med dem som kom under den senare perioden. De var arbetskraftsinvandrare och inte flyktingar (Dahlström 2003, s. 43).

För att underlätta för invandrare att anpassa sig till livet i Sverige kom riksdagen med de första åtgärderna. Man ansåg att det var bäst för invandrare, som inte tänkte återvända till sina hemländer, att assimilera i det svenska samhället. Målet med åtgärderna var att det skulle råda *jämlikhet* mellan invandrare och inhemska befolkningen. Målet skulle uppfyllas om en generell välfärdspolitik förverkligades. Åtgärderna som initierades runt mitten av 1960-talet var bl.a. att invandrare skulle lära sig svenska språket och få information om det svenska samhället. Även kulturstöd var något viktigt (Prop. 1968:142).

Dahlström (2004) menar att fram till år 1975 var det oklart vilka riktlinjer invandrapolitiken skulle välja. Riktlinjer för svensk invandrapolitik fattades av riksdagen (prop. 1975:26) på grundval av Invandrarutredningens betänkande (SOU 1974:69, s. 96, se nästa stycke). Riksdagsbeslutet sammanfattades i tre mål; *jämlikhet*, *valfrihet* och *samverkan*. Detta beslut var ett klart tecken på ett avståndstagande från assimilationspolitiken. Staten skulle inte bara erkänna invandrarnas språkliga och kulturella bakgrund, utan även främja dem. Under den tiden vidtogs nya åtgärder, så som modersmålsundervisning (år 1971), radio- och TV-program, och litterär produktion (år 1977) på andra språk än svenska (prop. 1975:26, M. Kadhim 2000, s. 18).

De tre målen som föreslogs av IU (Invandrarutredningen) i slutbetänkandet innebar att med *jämlikhet* så menade man att invandrare skulle ha samma levnadsvillkor som den inhemska befolkningen. Det innebar också att invandrare och deras barn fick möjlighet att bibehålla det egna språket. Med *valfrihet* menades att minoritetsgrupper som var bosatta i Sverige själva skulle välja i vilken grad de ville behålla och utveckla den språkliga och kulturella identiteten. Det sista målet, *samverkan* innebar, enligt IU, att det borde ske samverkan mellan invandrar- och minoritetsgrupper och majoritetsbefolkningen (Ibid. 45).

I riksdagen har valfrihetsmålet, sedan det formulerades, varit det mest omdiskuterade mål. Man ansåg att det inte fanns några begränsningar för ”valfrihet”. Målet kritiserades bl.a. av Invandrapolitiska kommittén (IPOK), som tillsattes år 1980 och efter fyra år avlämnade sitt slutbetänkande Invandrar- och minoritetspolitiken (SOU 1984:58), och Diskrimineringsutredningen (DU) som menade att målet var öppet för många olika tolkningar (Dahlström 2003, s. 45). Sedan kom man överens om att inom valfrihetsbegreppet skulle kulturell valfrihet finnas inom ramen. Under 1980-talet fanns det inte så mycket nytt att komma på när det gäller invandrapolitiska åtgärder. Man bara fortsatte att ge stöd och utveckla de redan etablerade och existerande åtgärderna. Man fortsatte att erbjuda undervisning i svenska språket för både barn och vuxna invandrare och minoritetsgrupper (SOU 1982:43). Även stöd till litteratur på invandrar- och minoritetsspråk och tolkservice var något som sedan mitten av 1970-talet fanns (prop. 1985/86:98).

Att politiken i stor utsträckning koncentrerade sig och fokuserat på invandrare som en ”grupp” där den invandrades etniska och kulturella bakgrund har varit i centrum för diskussion, så har denna politik bidragit till att man har räknat invandrargrupper som annorlunda och gjort en uppdelning av befolkningen till ”vi” och ”dem”, vilket har lett till s.k. utanförskap (Ibid.17-18).

De tre invandrapolitiska målen varade fram till år 1997, då det presenterades en ny invandrapolitik (integrationspolitik) med utgångspunkt i ”... lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk- eller kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund samt en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund ska vara delaktiga och medansvariga för”. Förslag bakom dessa nya mål var att Sverige hade blivit ett samhälle med etnisk och kulturell

mångfald, där man inte accepterade den ”utpekade” invandrapolitiken och utanförskapet som fanns i samhället (Ibid. 21).

Den nya invandrapolitiken bestämde sig för att begränsa ”säråtgärder”. Med säråtgärder menas de åtgärder som riktas till vissa grupper i samhället. Man skulle istället ha en generell invandrar-/integrationspolitik där man vidtar generella åtgärder, åtgärder som gäller både för invandrare och övriga befolkningen (Ibid. 19). Denna integrationspolitik har förändrats från en generellpolitik till en politik som gäller för ”de andra”, dvs. invandrare (Masoud Kamali i SOU 2006:73, s. 341-342).

Målen som fastställdes för integrationspolitiken (prop. 1997/98:16) var att respekt och tolerans var hörnstenar för att kunna utveckla samhället, genom en ny nationell gemenskap (Ibid. 24). Men enligt Regeringens skrivelse (Skr) 2001/02:129 – *Integrationspolitik för 2000-talet*, leder begreppet tolerans till tanken att olikheter skall tolereras, inte respekteras. Därför föreslog regeringen att vända sig till riksdagen för att ta bort begreppet tolerans, till förmån för begreppet respekt, genom att ändra målen för 2000-talets integrationspolitik (Skr. 2001/02:129, s. 126-127).

De presenterade integrationspolitikens mål under början av 2000-talet skilde sig inte heller något från 1997. Det var exakt samma mål som presenterades (prop. 2001/02:1, s. 12). Även när det gäller åtgärderna så var det samma åtgärder som uppkom under 1960- och 70-talet (generella åtgärder sedan 1997). I de flesta områdena har åtgärderna utvecklats. När det gäller undervisning i svenska språket så ville man individanpassa utbildningen samt utveckla ämneskompetensen i svenska hos lärarna i svenska för invandrare (sfi) (Ibid. 16). Under 2000-talet skedde också ett samarbete mellan integrationsverket och migrationsverket när det gäller informationsverksamhet. Detta innebar att personer som beviljas uppehållstillstånd i Sverige skulle få information om boende, arbete, skola och sjukvård (Ibid. 19). Invandrarorganisationer och trossamfund skulle också få fortsatt stöd i syfte att dessa förde debatt om bl.a. flickors och kvinnors rättigheter (Ibid. 24).

Förändring för integrationspolitikens mål skedde inte fram till slutet av 2000-talet och början på 2010-talet. Den borgerliga regeringen som kom till makten hösten 2006 förändrade inga mål som tidigare fanns, det var och fortfarande är samma mål som gällde under de tidigare perioderna (prop. 2008/09:1, s. 14).

2. Metod

2.1 Idéanalys

Den typ av metod som används i den här studien är idéanalys. Med den avses det vetenskapliga studiet av politiska budskap (Beckman 2005, s. 11). Idéanalys innebär att analysobjektet är en eller flera politiska ideologier, eller att man till exempel i en debatt vill ombilda de olika idéerna (Bergström & Boréus 2005, s. 154). Det finns tre olika syften med idéanalys; beskrivande, ställningstagandet till materialet, och förklarande. Det ena syftet är att forskaren har avsikt att beskriva och tolka innebörden av politiska budskap. Den andra typen är att man är efter att ta ställning till hållbarheten i politiska budskap. Det tredje syftet med idéanalys är att förklara de politiska budskapens uppkomst (Beckman 2005, s. 14). I det fallet är det första alternativet, det beskrivande, som är en del av mitt syfte.

I en idéanalytisk studie kan man välja att utgå från olika typer av idéanalys; idécentrerad och aktörscentrerad. Med idécentrerad menas att undersökningen som man gör så är det argumenten som står i centrum och vem som har framfört dem. När det gäller aktörscentrerad studie så är det aktörer som står i centrum (Ibid. 17). Med aktörer menar Beckman att det är politiska partier, tidningar, politiker eller myndigheter som undersöks. I den här studien är mitt val av material och frågeställningar aktörscentrerad, eftersom det är politiska partier och deras parti-/ invandrapolitiska program som står i centrum för denna studie.

Inom idéanalys finns också olika inriktningar. En vanlig typ är innehållsanalys. Med den menas att man analyserar ett stort material (Ibid. 42). Om man ska räkna förekomsten av eller mäta vissa företeelser i vissa texter, så kan man använda sig av kvantitativ innehållsanalys (Bergström & Boréus 2005, s. 43). När det handlar om kvantitativ analysteknik så är det siffror som man använder för att beskriva sitt material. Men metoden är kvalitativ om man istället skulle använda sig av ord (Beckman 2005, s. 42-43). I denna studie är det den kvalitativa idéanalysen som används eftersom med denna metod kan jag studera varje partis partiprogram och invandrapolitiskt program och sedan jämföra partierna med varandra över tid så att jag får en bild över deras idépolitik.

2.2 Material och urval av analysenheter

Det material som ligger till grund för den här undersökningen är partiernas idéer i parti- och invandrapolitiska program. Tanken var att använda både invandrapolitiskt program och partiprogram eftersom en del invandrarprogram inte går att få tag i, utan det finns bara partiprogram. De invandrarprogram som finns tillgängliga kommer att användas, men om det inte finns invandrarprogram så kommer partiprogram att användas.

Vetenskapliga artiklar och tidskrifter, på både nationell- och internationell nivå har också används. Samtliga behandlar partiernas idéer om invandrapolitik i olika länder.

För bakgrunden till den här undersökningen har jag använt flera riksdagspropositioner (Prop.), statens offentliga utredningar (SOU) och regeringsskrivelser (Skr), för att kunna beskriva svensk invandrapolitik från 1960-talet fram till 2010-talet.

Nedan presenteras urval av analysenheter, partiprogram och invandrapolitiska program.

Tabell 2.2.1 Utvalda parti- och partiprogram

Partier/årtal	1960-1970	1970-1980	1980-1990	1990-2000	2000-2010
V	PP (1967)	PP (1972)	PP (1985)	PP (1996)	PP (2008)
S	PP (1960)	IP (1977)	IP (1982)	IP (1992)	PP (2001)
C	PP (1959)	IP (1972)	IP (1985)	IP (1994)	PP (2001)
FP	IP (1968)	IP (1979)	IP (1988)	PP (1990)	IP (2000)
M	IP (1968)	IP (1975)	PP (1984)	IP (1991)	PP* (2007), (2001)

* Partiprogrammet bildades med hjälp av Handlingsprogram (2007) och Idéprogram (2001). PP står för Partiprogram och IP står för Invandrapolitiska program.

2.3 Analysverktyg

För att kunna analysera partierna behöver jag ett lämpligt verktyg. I denna studie utgår jag från 11 olika invandrapolitiska åtgärder (Dahlström 2004, s. 157) som har påbörjats i 1960- och 70-talet och som pågår än idag. I tabell 2.3.1 presenteras de olika åtgärderna tillsammans med tre olika dimensioner, nämligen **juridisk/kulturell**, **inkluderande/exkluderande** och **selektiv/generell**.

Logiken bakom dessa dimensioner, som Dahlström beskriver, är att man skall kunna fånga skillnader som är av stor betydelse, att det skall ge stora chanser att fånga upp invandrapolitiska förändringar i t.ex. det svenska fallet, och att man skall kunna använda både när det gäller retorik och praktik (Ibid: 37). I denna studie studeras endast partierna retorik och inte praktik därför att jag vill undersöka vad respektive parti kommer med åtgärder och inte om de praktiserar dessa.

Den första dimensionen som går från *kulturell* till *juridisk* ansvarstagande handlar om staten har något ansvar för etniska gemenskaper i samhället eller för bara enskilda individer. Om politiken är kulturell orienterad så betyder det att staten tar aktiva åtgärder för att bevara de olika kulturerna. Med detta menar Dahlström att ansvaret tas för att sammanhålla olika etniska, kulturella och religiösa grupper i samhället. Om politiken är juridisk orienterad syftar författaren på lagar, regler och sociala rättigheter. I en sådan politik tas det ingen hänsyn till kulturella, religiösa eller etniska grupper vid tillämpning av lagar och förordningar, inte heller några särskilda åtgärder vidtas för sådana grupper (Dahlström 2004, s. 37).

Den andra dimensionen, *inkluderande/exkluderande*, handlar om hur invandrarnas relation är till mottagarsamhället, menar Dahlström. Det handlar om hur inkluderande eller exkluderande grupper i majoritetssamhället är. Denna typ av dimension är knuten till den första. Är statens ansvar kulturelle eller juridisk beror på vilken relation till majoritets eller minoritets grupp/grupper staten strävar efter. Om enbart majoritetsgruppen stöds av en kulturellorienterad politik så är politiken assimilatorisk. Men om både minoritets och majoritetsgruppen stöds så är politiken mångkulturell (Ibid. 37, 38-39).

Den tredje dimensionen, *selektiv/generell*, handlar om vilken välfärdspolitisk typ invandrapolitiken tillhör (Ibid. 37). De selektiva åtgärderna leder till att man pekar ut vissa

”utsatta” grupper i samhället. Man pratar om Vi och Dom. Man utsätter och pekar ut vissa grupper eller personer för prövning och granskning, och ser på dem som en problemgrupp. Åtgärden är också selektiv om den exkluderar en viss grupp i samhället (Ibid. 39, 41). Om åtgärderna är generella så är de tillgängliga för alla grupper i samhället, och de vidtas utan någon särskild behovsprövning, menar Dahlström (Ibid. 41).

Tabell 2.3.1: Översikt över de invandarpolitiska åtgärderna (ur Dahlströms avhandling) (1964-2010)

Invandarpolitisk åtgärd	Kulturell/ Juridisk	Inkluderande/ Exkluderande	Selektiv/ Generell	Politisk typ
Undervisning i svenska språket	Juridisk	Inkluderande	Selektiv	Assimilation
Informations verksamhet	Juridisk	Inkluderande	Selektiv	Assimilation
Stöd till invandrarorg.	Kulturell	Inkluderande	Selektiv	Integration
Kulturstöd	Kulturell	Inkluderande	Selektiv	Integration
Vuxenutbildning	Juridisk	Inkluderande	Generell	Integration
Tolkservice	Juridisk	Inkluderande	Selektiv	Assimilation
Arbetsmarknads-åtgärder	Juridisk	Inkluderande	Selektiv	Assimilation
Modersmåls-undervisning	Kulturell	Inkluderande	Selektiv	Integration
Stöd till trossamfund	Kulturell	Inkluderande	Generell	Integration
Rösträtt och valbarhet i kommunala val	Juridisk	Inkluderande	Generell	Integration
Stöd till utsatta bostadsområden	Juridisk	Inkluderande	Selektiv	Assimilation

När det gäller invandrapolitiska åtgärder så kommer jag att göra en beskrivning om dessa i teorikapitlet.

I analys av partier tar jag reda på varje partis invandrapolitiska åtgärder som sedan skall placeras i en viss tabell där man kan se hur många och vilka åtgärder (assimilatoriska och/eller integrations) respektive parti har kommit med, från 1960-talet till 2010. Med hjälp av denna analys kommer jag att i avslutningskapitlet sammanfatta alla tabell och beskriva vilka skillnader och likheter det finns mellan partierna.

2.4 Reliabilitet

Användning av analysverktyg vid analys av partiernas invandrapolitiska eller partiprogram sker genom att efter analys av varje program plockar jag invandrapolitiska åtgärder som respektive parti har kommit med, under de olika tidsperioderna. Sedan, i varje sammanfattning av respektive parti, presenteras vilka och hur många invandrapolitiska åtgärder partierna har kommit med. På det sättet kan jag, genom mitt analysverktyg, ta reda på invandrapolitiska åtgärder över tid.

I vissa parti- eller invandrapolitiska program nämner man att t.ex. svenskundervisning bör stödjas. Om partiet inte nämner att det handlar om *undervisning i svenska språket* för invandrare så kan man inte räkna denna åtgärd som invandrapolitisk åtgärd, eftersom den är inte riktad mot invandrare. Enligt min analysmodell är undervisning i svenska språket en selektiv åtgärd som är riktad mot vissa samhällsgrupper.

Detsamma när det gäller rösträtt eller *rösträtt i kommunala val*. I många partiprogram och även invandrapolitiska program menar partierna att man är för allmän- och lika rösträtt. Det är oklart om åtgärden gäller för invandrare också, eller bara svenskar. Därför är det viktigt att man tar hänsyn till detta i analysen.

I Avslutningen bildas två tabeller, den ena för att se hur partierna skiljer sig från varandra i fråga om integration över tid, och den andra för att se hur partierna skiljer sig från varandra i fråga om assimilation.

3. Teori

3.1 Tidigare forskning

De flesta som har forskat inom detta område har menat att politiska partierna inte har behandlat invandrarfrågan som en viktig- eller valfråga, med detta menas att man inte har kommit med nya invandrapolitiska åtgärder. Detta har lett till att nya partier, med högerextrem bakgrund, dykt upp. Dessa partier har gjort invandrarfrågan som en viktig valfråga, och fått mycket stöd från folket. Andra forskare har menat att om man gör invandrarfrågan till en valfråga så kan det leda till att t.ex. islamistiska eller andra extremistiska grupper dyker upp. Som man lägger märke till hos de flesta forskare så är invandrarfrågan en fråga om policy. Gary P. Freeman (2011) i den vetenskapliga artikeln *Comparative Analysis of Immigration Politics: A Retrospektive* talar om ”Liberal Immigration Policy” och menar att i dagsläget finns det ingen europeisk- eller väststat, förutom Kanada, som har en invandrapolitik som stöds av en majoritet av befolkningen. Det finns också stater, t.ex. USA, som sällan får stöd för sina program. Länder med demokratisk policy processer, som t.ex. Schweiz, löper risk för att deras liberala politik tappar väljarnas stöd (Freeman 2011, s. 1554).

Anledning till att författaren tar upp Schweiz fallet är för att den 29:e november 2009 fick folket rösta för eller mot byggelse av nya minareter. Resultatet blev att mer än hälften av rösterna var för förslaget om ett förbud mot att nya minareter. Efter folkomröstningen fruktade regeringen ett framkallande av bl.a. islamister, och uppmanade väljarna att förkasta förbudet eftersom det kränker religionsfrihet (Ibid: 1555).

Freeman kallar Schweiz för ett av de mest demokratiska länder i Europa. Som författaren nämner sker det många folkomröstningar om invandrapolitiken. Vad man förstår av Freemans resonemang är att politiken skulle i genomsnitt bli tuffare om de olika politikområden som reglerar invandrarnas rättigheter hade folkomröstning, eftersom detta skulle leda till att invandrapolitiska åtgärder skulle vara i ständig förändring.

Annika Hagelund (2010) har i sin vetenskapliga artikel *A matter of decency? The Progress Party in Norwegian immigration politics* analyserat bl.a. norska partiet (Fremskrittspartiet):s idéer om invandrarpolitik. Fremskrittspartiet (FRP) har sedan 1970-talet, då invandrarfrågan började diskuteras i norsk politik, växt starkt och blivit ett av de största partierna. Hagelund menar att partiet ser invandrare som ett hot mot det norska samhället p.g.a. deras traditioner och kulturella och religiösa bakgrund (Hagelund 2010, s. 56-57). Samhället och partierna, som kommer med åtgärder som stöd till invandrarorganisationer, modersmål undervisning, religiösa samfund etc. är något som FRP inte håller med. Partiet anser att det är onödigt med dessa åtgärder eftersom det finns andra människor i samhället som är handikappade och svaga och behöver hjälp (Ibid. 54).

Trots att FRP har varit för ”allas lika värde” så tycker man att det är omöjligt för invandrare att assimileras eller integreras. Istället har man föreslaget att integrera invandrare i flyktinglägren, för att sedan få de att återvända till sina hemländer (Ibid. 60).

I flera nationella och internationella vetenskapliga studier anser man att partierna bör göra invandrarfrågan till en valfråga. Det som man kan uppfatta här är att om partierna tar upp invandrare som en valfråga eller som en viktig fråga, så vinner de stöd och röster. Det är så Hagelund (2010) menar. Även Oliver Schmidtke (2004) i *From Taboo to Strategic Tool in Politics: Immigrants and Immigration Policies in German Party Politics* påpekar att denna fråga är viktig för partierna och menar att invandrarpolitiken i Tyskland sedan början av 2000-talet har blivit en viktig fråga för de politiska partierna. Trots det är politiska partierna oeniga om hur man bör hantera den. Invandrarfrågan har varit en känslig fråga för de politiska partierna och bör baseras på konsensus mellan partierna.

Att partierna samarbetar för att tillsammans komma med idéer om invandrarpolitik är mer lovande, än att varje parti kommer med egna idéer. Anledningen är att det kan vara som stöd för flera högerextrema och anti-invandrargrupper att mobilisera sig (Schmidtke 2004, 178-179). Green-Pedersen & Krogstrup (2008) anser att konkurrens mellan partierna är viktigare än samarbete. I sin vetenskapliga tidskrift *Immigration as a political issue in Denmark and Sweden* menar författarna att politiska partier bör konkurrera med varandra genom att betona olika frågor än att konkurrera genom att ta olika positioner på frågor (Green-Pedersen & Krogstrup 2008, s. 612). Att ”betona olika frågor” kan man nämna kärnkraftsfrågan som splittrade den borgerliga regeringen när Centerpartiet var emot kärnkraft. Denna konflikt

orsakade vid flera tillfällen (tillexempel år 1982) den borgerliga regeringens kollaps. Invandrarfrågan är också en viktig fråga som partierna bör konkurrera om (Ibid. 624).

3.2 Carl Dahlström

I detta kapitel kommer jag att gå genom de invandrapolitiska åtgärderna (se tabell 2.3.1) som Dahlström har nämnt i sin avhandling. Här kommer jag också att besvara (utifrån Dahlström) varför en åtgärd räknas som assimilering respektive integrering.

Undervisning i svenska språket var den första statliga åtgärd som inte hade något syfte med att uppnå den kulturella likheten med de infödda svenskarna, utan för att möjliggöra kommunikation mellan invandrare och infödda svenskar. Dahlström menar också att svenska språket för invandrare uppfattades som en grundläggande förutsättning för anpassning till det svenska samhället (Dahlström 2004, s. 122-123). Denna åtgärd är mycket viktigt för att invandrare skall anpassas till det svenska samhället.

Informationsverksamhet var den andra åtgärd som var utformad för nyanlända att lära sig något om Sverige och de svenska samhällsinstitutionerna (Ibid. 124). Denna typ av information är antingen på svenska eller på något annat språk, och syftar till att invandrare skall så smidigt som möjligt anpassa sig till de svenska samhällsinstitutionerna (Ibid. 125). Sådan typ av åtgärd tar ingen hänsyn till några kulturellt avskilda grupper. Det viktigaste är att invandrare assimileras.

När det gäller stöd till *invandrarorganisationer* så var denna åtgärd riktad särskild mot invandrare. Stöd till invandrarorganisationer innebar också att staten tog ett kulturellt ansvar. Med sådan åtgärd ville man inkludera invandrare i samhället samtidigt som de kunde behålla sin särart (Ibid. 126). Stöd till invandrarorganisationer kom inte för att invandrare skulle anpassa sig till det svenska samhället, utan för att bli integrera.

Kulturstöd var en annan åtgärd som påbörjades ungefär samtidigt som stöd till invandrarorganisationerna. Staten bestämde sig för att ge stöd till folkbiblioteken för inköp av böcker på ”invandrarpråken” (Ibid. 126). Dahlström menar att trots att stödet var litet så var detta ett ställningsantagande från staten som hade ett kulturellt ansvar för invandrargruppernas

sammanhållning. Denna åtgärd var också selektiv som riktades särskilt till invandrargrupperna och deras behov, menar Dahlström. Som förra åtgärden, var denna vidtagen för att integrera invandrare i det svenska samhället.

När det gäller *vuxenutbildning* så är det viktigt att tala om att den inte är som undervisning i svenska språket. Undervisning i svenska språket kom för att invandrare skulle anpassa sig till det svenska samhället. Vuxenutbildning kom för att integrera invandrare. Den var inte heller en selektiv åtgärd som var riktad till invandrargrupperna.

Dahlström menar att denna åtgärd var från början särskilt riktad mot vissa grupper i samhället (t.ex. svenska romer från 1964). Från 1969 fick alla ungdomar och vuxna möjlighet att få sådan utbildning. Varken under första eller andra perioden tog staten kulturellt ansvarstagande. Det viktigaste är att alla (svenskar som invandrare) ska ha tillgång till sådan utbildning (Ibid. 130).

Tolk- och översättningsservice är en annan åtgärd som sattes igång under 1966/69. Orsaken till tolkservice var att arbetsgruppen för invandrarfrågor påpekade att det fanns ett behov av kvalificerade tolkar, menar Dahlström. Syftet med denna åtgärd var att underlätta kommunikationen mellan den enskilde individen och myndigheten (Ibid. 127). Författaren menar att syftet inte var att stärka gruppen. Även om en individ tillhörde en viss grupp skulle det inte innebära att hon har rätt till tolk. Huvudsakliga syftet var att myndighetens meddelande skulle nå individen. Åtgärden kom inte heller för att stärka den kulturella identiteten hos de olika invandrargrupperna (Ibid. 127).

Att denna åtgärd är exempel på assimilation beror på att den har inget syfte att ta hänsyn till invandrarnas kultur. Den vill istället underlätta för invandrare att nås av samhällsinformation.

Arbetsmarknadsåtgärder är en annan typ av invandrapolitiska åtgärder som blev särskilt viktig under 1970-talet. Dahlström menar att synen på invandrargruppenas ställning på arbetsmarknaden från 1960-talet har förändrats p.g.a. att invandrarna har ändrat karaktär, men också för att arbetslösheten bland invandrare har varierat så mycket (Ibid. 129).

När arbetslösheten bland invandrare, i mitten av 1970-talet, ökade lyfte IU (1974) sitt slutbetänkande som ett problem. Man kom med arbetsmarknadsåtgärder i två delar. Den första delen handlade om allmänna åtgärder, t.ex. invandrarnas tillgång till arbetsförmedlingarnas service och rätt till arbetsmarknadsutbildning. Den andra delen av

åtgärder var särskilt riktade till invandrargrupperna, eftersom statsmakten hade en oro om att invandrargrupperna skulle missgynnas på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsåtgärder som skulle gälla för invandrare var bl.a. introduktions- och utbildningsåtgärder, där invandrare skulle kunna delta i svenskundervisning och företagsintroduktion (Ibid. 129-130). Med sådana åtgärder togs inga kulturella hänsyn, eftersom staten ansåg att invandrare var i behov av särskilt stöd och man strävade efter att behandla invandrare som andra grupper på arbetsmarknaden. Dahlström menar att syftet bakom dessa åtgärder var att göra de invandrare som fick tillgång till dessa så attraktiva på arbetsmarknaden som möjligt. Åtgärden tillkom också för att invandrare skulle anpassa sig till arbetsmarknaden.

Modersmålsundervisning är en annan viktig åtgärd, och rätten till tvåspråkighet har setts som grunden i ett mångkulturellt samhälle (Ibid. 128). Syftet med modersmålsundervisningen är att den möjliggör för individen att behålla kontakt med sin kulturella bakgrund och erfarenheter. Med sådan typ av åtgärd vill staten stödja vissa språkliga minoriteter. Staten tar ett kulturellt ansvar eftersom man anser att invandrarkulturen är viktig.

En annan integrations åtgärd är *stöd till trossamfund*. Stöd till trossamfund var fram till 1974 bara för vissa samfund. År 1974 fattade riksdagen beslut om att kristna som icke-kristna trossamfund skulle få bidrag. Ett viktigt villkor är att sådan åtgärd är generell och att samma regler skulle gälla för alla trossamfund (Ibid. 131). Med denna typ av åtgärd vill man ta hänsyn till invandrares kultur samt integrera invandrargrupper i det svenska samhället.

År 1975 fattade riksdagen beslut om att utländska medborgare som var bosatta i Sverige i minst tre år skulle ha *rösträtt i kommunala val*. Detta beslut kom efter att samtliga riksdagspartierna hade visat sitt stöd (Ibid. 134).

Rösträttsutredningen menade att vid kommunala val skulle samma regler gälla för utländska och svenska medborgare. Staten skulle inte heller ta några särskilda kulturella hänsyn. Det ställs inga krav på invandrargrupperna att behärska det svenska språket eller att uppvisa kunskaper om det svenska samhället. Syftet med denna åtgärd är inte heller att assimilera invandrare i det svenska samhället, utan integrera de och få de att vara deltagande i samhällslivet.

Den sista åtgärden är *stöd till utsatta bostadsområden* (tabell 2.3.1). Denna fråga väcktes när, under 1970-talet, en stor invandrargrupp som bestod av assyrier från Turkiet och Syrien (med kristen bakgrund) anlände till Sverige. Svenska myndigheter såg dessa grupper som

problematiska och annorlunda. De flesta som kom till Sverige bosatte sig i Södertälje, vilket gjorde att mycket uppmärksamhet och koncentration ägnades åt kommunerna (Ibid. 136). För att motverka sådan typ av koncentration ville staten ge stöd till utsatta kommuner med att bidra till projektverksamhet i föreningslivet samt stöd till invandrargrupperna att komma in i arbetslivet, menar författaren.

Med sådan typ av åtgärd strävar man efter att invandrare skall assimileras i samhället. Staten strävade inte heller efter att ta ansvar för invandrargruppens kulturella fortlevnad. Det viktiga var att bryta koncentration av gruppen med hjälp av information.

4. Vänsterpartiets idéer om invandrarpolitik, 1960-2010

4.1 Partiprogram 1960-1970

I Vänsterpartiet kommunisternas partiprogram 1967 nämns inte mycket om ”invandrare”. Idéer som nämns i partiprogrammet är flera. Partiet talar inte bara om en enda grupp i samhället utan talar om ”alla”. Man ser positivt på *organisationer* och föreningar som har byggts av andra folkgrupper. Allmän och lika rösträtt (inte för bara svenska medborgare) är självklara krav (partiprogram 1967, punkt 3, s. 4 och punkt 11, s. 7). Men det nämns inte om rösträtt i kommunala val eller riksdagen.

Vänsterpartiet menar också att det behövs en politik med socialismen som riktpunkt för att bl.a. tillgodose medborgarnas behov av bostäder och trygghet åt alla (punkt 20, s. 11). Vilka ”alla” som partiet menar specificeras inte i programmet. Man är också för organisations-, mötes-, religions- och tryckfrihet och att stödja andra *kulturer* (punkt 23, s. 13).

Av denna beskrivning av Vänsterpartiets partiprogram och invandrarpolitiska program under 1960-talet så kan man dra några slutsatser: Vänsterpartiet är inne på olika åtgärder, så som stöd till invandrarorganisationer och föreningar, invandrarkultur och rösträtt.

Trots att partiet inte är inne på andra åtgärder, som t.ex. undervisning i svenska språket, informationsverksamhet eller modersmålsundervisning så kan man dra slutsatsen om att Vänsterpartiet i sitt partiprogram vill att alla medborgarna i samhället skall integreras. I ett sådant samhälle som tar hänsyn till invandrarkultur vill man också inkludera alla i detta samhälle och motverka klasskillnader. Vänsterpartiet har vid flera tillfällen i sitt partiprogram talat mot de rikas makt över de fattiga.

Åtgärder som partier kommer med är både generella och selektiva. Denna politik är enligt mitt analysverktyg integrationspolitik, eftersom partiet inte kommer med några åtgärder som har med assimilationspolitik att göra.

4.2 Partiprogram 1970-1980

Även i partiprogrammet 1972 talas det om socialismens kamp mot kapitalismen orättvisa. I detta partiprogram skriver Vänsterpartiet kommunisterna om hur kapitalismen drabbar de importerade utländska arbetare och om hur otryggheten i anställningen och försämrade arbetsförhållanden påverkar både svenska och utländska arbetare och kvinnor och män (Punkt 21, s. 216). Alla har rätt till ett meningsfullt arbete (punkt 28, s. 225). Som partiprogrammet 1967, kämpar man för folkets demokratiska rättigheter, så som allmän och lika rösträtt för alla, organisations- och mötesfrihet etc. (punkt 4, s. 198).

I detta program kan man konstatera att partiet är inne på bara en åtgärd, vilket är rösträtt för alla. Denna åtgärd, enligt analysverktyget, ingår i en integrationspolitik. Partiet talar inte om andra åtgärder i sitt program.

4.3 Partiprogram 1980-1990

Partiprogram för Vänsterpartiet kommunisterna 1985 skiljer sig inte så mycket från tidigare partiprogram. Som i de föregående partiprogrammen menar Vänsterpartiet att den s.k. kapitalistiska utsugningen drabbar arbetare, tjänstemän, svenska och utländska, kvinnor och män etc. Man vill att även utländska arbetare skall gynnas och behandlas lika som svenska, därför är det viktigt för partiet att *åtgärda arbetsmarknaden* för kvinnor och män med utländsk bakgrund (punkt 21, s. 23).

Allmän och lika *rösträtt* i både riksdag och kommun, organisations- och religionsfrihet är de viktiga saker som partiet nämner i sitt program (punkt 4, s. 5). Man strävar också efter att inkludera alla som vill verka för ett socialistiskt Sverige (Ibid. 6).

I detta partiprogram talar man inte om åtgärden som rösträtt är bara för invandrare, utan för alla. Men när det gäller arbetsmarknadsåtgärder så är de riktade mot invandrargrupper. Detta tyder på att man kommer med både generella och selektiva åtgärder som hjälper invandrare att inkluderas i samhället. Eftersom partiet inte nämner att man vill stödja organisationer eller trossamfund så kan man uppfatta att man tar ett juridiskt ansvarstagande. Utifrån dessa dimensioner, som uppkommer under denna period, kan man säga att V är inne på både assimilering och integrering av invandrare.

4.4 Partiprogram 1990-2000

I Vänsterpartiets partiprogram 1996, inleder partiet sitt program med att tala om människans värde och rätten att gå i gemenskap med andra för att skapa ett demokratiskt samhälle (kapitel 1:1).

Som tidigare partiprogram menar partiet att man är för allmän och lika rösträtt, och att staten skall garantera religionsfrihet men ej ge något stöd till någon speciell religiös riktning (kapitel 2:1).

Enligt partiet har det svenska klassamhället inte försvunnit, utan skapat en ny underklass av arbetslösa och socialbidragsberoende på grund av orättvist fördelade inkomster och förmögenheter mellan klasserna och mellan könen (kapitel 5:1).

I detta program verkar Vänsterpartiet lägga mer fokus på minoritetsgrupper. Man menar att alla ska ha rätt till bred utbildning samt alla ska ha rätt att studera (kapitel 12:1). Utbildningen som ges i den svenska skolan ska vara likvärdig oavsett bostadsort, kön eller etnisk tillhörighet (kapitel 12:2). *Hemspråk för minoritetsgrupper* är något nytt som förekommer i partiets program. Man vill erbjuda barn från minoritetsgrupper hemspråk, studiehandledning och *svenska språket* (som andra språk) (kapitel 12:3).

Kultur, utbildning och information är också mycket viktiga och behöver mer stöd från staten. Man vill stödja kultur för att man ska kunna lära sig om andra kulturer. Men det är också viktigt att invandrare får information om det svenska samhället (kapitel 13:7).

Viktigt att lägga märke till här är att partiet inte tycker att det ska ges något typ av stöd till något trossamfund, men däremot är man för religionsfrihet.

I 1998-års partiprogram kommer V med fem åtgärder: hemspråk (för alla invandrare), rösträtt (för alla), kulturstöd (för invandrare), svenska språket (för invandrare) samt information om det svenska samhället (för invandrare). De två sistnämnda åtgärderna ingår i en assimilationspolitik, medan de andra i integrations. Sammanfattningsvis kan man säga att Vänsterpartiets idéer om invandrarpolitik under 1990-talet, jämfört med föregående perioder, har gått från integrationspolitik i riktning mot assimilation.

4.5 Partiprogram 2000-2010

Vänsterpartiets politik och verksamhet bestäms av målet som är att förverkliga ett samhälle som är grundat på demokrati, jämlikhet och solidaritet. Detta samhälle skall vara befriat från klass-, kön- och etniskt förtryck (partiprogram 2008, s. 3).

Grunden för Vänsterpartiets politik är ”allas lika värde” (Ibid. 11). Det som hotar allas lika värde är rasism, menar partiet. Makt, inflytande och materiell levnadsstandard är ojämnfördelade mellan etniskt segregerade bostadsområden (Ibid. 12). Partiet anser att även tillgång till utbildning och privat service är ojämnfördelade mellan etniska grupper.

Nationella minoriteter som finns i Sverige är enligt Vänsterpartiet en grupp som förtrycks i samhället. Med detta menar partiet att man för en politik för tvångsassimilering. Man anser att det är mycket kvar att göra. Viktiga saker som partiet vill ge stöd till och utveckla är bl.a. utbildning i, på och om de nationella *minoritetsspråken*, stöd till nationella minoriteters *kultur*, personal som talar det egna modersmålet inom t.ex. vård och omsorg samt att alla som tillhör nationella minoriteter skall kunna medverka inom alla samhällsområden (ibid. 13-14).

Enligt vänstern skall ingen människa utsättas för diskriminering. Lag som stiftas skall gälla för alla samt staten skall inte behandla alla olika på grund av någons hudfärg, kön, kultur eller religion (Ibid. 14).

När det gäller arbetsmarknaden så tycker Vänsterpartiet att det krävs särskilda *arbetsmarknadsåtgärder* för att det är många invandrarkvinnor, män och unga som är otrygga både inom den privata och också den offentliga sektorn. Denna otrygghet gör att det blir svårt för dessa att försörja sig och hävda sig på arbetsmarknaden. Även klasspolariseringen på arbetsmarknaden ökar (Ibid. 24).

I 2008-års partiprogram är Vänsterpartiet tydligare på i vilka områden de vill ge stöd till. Minoritetskultur, arbetsmarknaden och minoritetsspråken är viktiga och som bör stödjas. Det talas inte om andra åtgärder så som rösträtt i kommunal val, stöd till religiösa samfund, invandrarorganisationer eller undervisning i svenska språket.

Även under den här perioden är partiet inne på både integrations- och assimilationspolitik. Enligt mitt analysverktyg ingår ”arbetsmarknadsåtgärder” i assimilationspolitik, medan hemspråk och kulturstöd i integration.

4.6 Sammanfattning

Sammanfattar man de olika perioderna så kan man se att det har skett vissa små förändringar inom Vänsterpartiets invandrapolitik. Beroende på åtgärder som partiet har kommit med under olika tidsperioder så har invandrapolitiken för det mesta varit i riktning mot integration, men också assimilation och integration. I tabell 4.6.1 kan man se vilka invandrapolitiska åtgärder partiet har kommit med sedan 1960- till slutet av 2000-talet.

Tabell 4.6.1: Vänsterpartiets invandrarpolitiska åtgärder (assimilation och integration) under femtio års period.

Period	Integration	Assimilation
1960-1970	1. Stöd till invandrarorg. 2. Kulturstöd	Inga åtgärder
1970-1980	Inga åtgärder	Inga åtgärder
1980-1990	1. Rösträtt i kommunala val	1. Arbetsmarknadsåtgärder
1990-2000	1. Modersmålsundervisning 2. Kulturstöd	1. Undervisning i svenska språket 2. Informationsverksamhet
2000-2010	1. Modersmålsundervisning 2. Kulturstöd	1. Arbetsmarknadsåtgärder

Vänsterpartiet har under hela perioden inte haft så många invandrarpolitiska åtgärder. Under den tidiga perioden, från början av 1960- till slutet av 70-talet hade partiet inga assimilationsåtgärder. Under 1980-talet hade partiet lika många integrations- som assimilationsåtgärder. De flesta åtgärder som har nämnts har upprepats flera gånger. Ett bra exempel är stöd till invandrarkultur och modersmålsundervisning i integrationskategorin. När det gäller assimilationsåtgärder så har arbetsmarknadsåtgärder varit viktigt för partiet.

5. Socialdemokraternas idéer om invandrarpolitik, 1960-2010

5.1 Partiprogram 1960-1970

Inledningsvis menar Socialdemokraterna i sitt partiprogram 1960, att varje individ har möjlighet till ett rikt och meningsfullt liv och att man är för allas lika värde och människans okränkbarhet. Även Socialdemokraterna, som Vänsterpartiet, skyller på kapitalismen och menar att flertal saknade frihet, jämlikhet och trygghet (partiprogram 1960, 52).

Den politiska demokratin är enligt partiet uppbyggd av arbetarrörelsen. Socialpolitiker har kunnat ge ökad trygghet åt medborgarna, möjlighet till utbildning samt delaktighet i kulturvärdena. Men detta betyder inte att klasskillnaderna har försvunnit helt, utan att både klassgränser och sociala skillnader fortfarande hindrar utvecklingen av samhörighet och solidaritet mellan olika grupper (Ibid. 53).

Partiprogrammet sammanfattas och beskrivs i olika punkter. Man vill bl.a. stödja allmän och lika rösträtt, religionsfrihet och att alla skall behandlas lika oavsett samhällstillhörighet, kön, ras eller språk. Alla är också lika inför lagen. Undervisningen skall vara gratis och grundskolan är gemensam för alla medborgare. Man vill också främja forskning på den fria personlighetsutvecklingen och människans anpassning i samhällslivet. Ett tryggt arbete och trygga hälsobostäder är också bland de viktiga punkterna inom Socialdemokratin. Dessa två har alla medborgarna rätt till (Ibid. 62-69).

1960-talets partiprogram talar inte om invandrare eller invandrarpolitiska åtgärder. De två åtgärder som partiet nämner i sitt program är bl.a. rösträtt och undervisning i svenska språket. Partiet nämner inte om rösträtten gäller för invandrare, inte heller om undervisning i svenska språket är riktat mot invandrare

Eftersom partiet inte kommer med invandrarpolitiska åtgärder så kan man inte tala om vilken typ av invandrarpolitik partiet hade under denna period.

5.2 Invandrarpolitiskt program 1970-1980

I det invandrarpolitiska programmet, 1977, menar partiet att huvudkravet för att skapa jämlikhet mellan människor (under förutsättning att invandringen anpassas till samhällets möjligheter att ge invandrarna arbete och social trygghet), är solidaritet mellan alla folk, kämpa för människornas frihet och demokrati som ger möjlighet till alla att påverka samhället. Med dessa grundläggande värderingar menar partiet att alla som kommer till Sverige från andra länder ska kunna leva på samma villkor som befolkningen i övrigt. Alla är lika värda därför ska alla också ha lika rättigheter och möjligheter, oavsett ursprung eller ras (invandrarpolitiskt program 1977, 1).

För Socialdemokraterna är det viktigt att de som kommer till Sverige får möjlighet att påverka samhället som alla andra. Invandrarna och möjligheter att delta och påverka politiska beslut måste förbättras. Det svenska samhället måste också respektera och stödja de olika etniska grupperna som strävar efter kulturell- eller språklig verksamhet (Ibid. 2).

Invandrarkvinnor och barn är enligt Socialdemokratin den mest utsatta gruppen i samhället och därför vill man skapa bättre förutsättningar för dessa. Invandrarkvinnornas ställning i samhället var mycket dålig. Många invandrarkvinnor som fanns ute på arbetsmarknaden hade de hårdaste jobben och var sämst betalda. En del av dessa hade dålig grundutbildning och var t.o.m. analfabeter. Därför vill partiet stärka deras ställning genom *svenskundervisning* (Ibid. 7-8).

För invandrarbarn och barnbarn som var tvåspråkiga och var i behov av *hemspråksundervisning* skulle få det. Man ansåg att tvåspråkighet inte bara var bra för deras personlighetsutveckling, utan också för att den var en stor nationell tillgång (Ibid. 9-10).

Det som man vill göra för att lösa problem som invandrare utsätts för och för att skapa en bättre invandrarpolitik så ska Socialdemokratin se till att berörda myndigheterna samverkar för att ge invandrarna stöd, *information*, utbildning, arbete och bostad (Ibid. 25).

De ovannämnda hjälpinsatserna innebär att det måste skapas bättre bostadsmiljö för alla för att man inte vill att invandrare ska missgynnas när det gäller bostadsmarknaden och att hemspråksundervisning och stödundervisning åt invandrarelever ska ordnas av kommuner.

Man vill också erbjuda *vuxenutbildning* åt invandrare för att förbättra deras situation på *arbetsmarknaden*. Detta är ett sätt att lösa de problem som möter invandrare på arbetsmarknaden. Även *tolkservice* tycker man är något viktigt och nödvändigt för invandrare (Ibid. 27-28).

En annan sak som också är mycket viktig för partiet är att man stödjer minoritetsgruppernas *kultur* och *organisationer* (Ibid. 29).

I 1977 års invandrapolitiska program är socialdemokraterna inne på att man vill att invandrare skall anpassa sig till samhällets möjligheter för att dessa skall ha möjligheter att påverka samhället. Partiet är i detta program inne på åtta (8) åtgärder, varav fyra assimilatoriska och fyra integrations. För att invandrare skall kunna medverka i- och påverka samhället bör de få stöd från samhället. Åtgärderna: svenskundervisning, informationsverksamhet, arbetsmarknadsåtgärder och tolkservice är enligt min analysmodell åtgärder som gör att invandrare assimileras i det svenska samhället.

5.3 Invandrapolitiskt program 1980-1990

Det invandrapolitiska programmet från 1977 är under 1980-talet behållen, men har kompletterats och ändrats lite till Invandrapolitiskt program (1982). I detta program menar partiet, som i 1977 års program, att människorna gemensamt ska ha det avgörande inflytande över den ekonomiska och sociala utvecklingen. Kraven är bl.a. jämlikhet mellan människorna, solidaritet mellan alla folk, kamp för människornas frihet och demokrati som ger möjlighet för alla att påverka samhällsutvecklingen (invandrapolitiskt program 1982, 7).

Som förra programmet menar Socialdemokraterna att jämlikhet förutsätter att invandringen anpassas till samhällets möjligheter, att ge invandrare arbete och socialtrygghet. Med detta menas att om invandringen styrdes enbart av arbetsmarknadskrafterna skulle det vara till skada för löntagare, invandrare själva och svenskar. Både jämlikhet och solidaritet mellan invandrare och svenskar förutsätter att fackliga organisationer har ett starkt inflytande över arbetskraftsinvandringen (Ibid. 8).

Partiets kamp för frihet och demokrati går ut på att alla invandrare och minoritetsgrupper som bor i Sverige ska vara med och medverka i samhällsordningen. Samtidigt måste samhället respektera och stödja de olika etniska gruppernas kulturella och språkliga verksamhet (Ibid. 9). Även stöd till de olika *trossamfund* är ett krav från Socialdemokraterna.

Att ha inflytande i politiska beslut som berör samhället, är det viktigt för partiet att invandrare och minoriteter är medverkande. Partiet menar att invandrades politiska inflytande måste förstärkas (Ibid. 9).

Fortsatt arbete med att jämställa invandrare med övriga befolkningen får ej sluta, menar Socialdemokraterna. Språket är viktigt. Därför är *svenskundervisning*, *samhällsinformation* på egna språket och *tolkservice* viktiga för invandrare. Att jämställa invandrare med övriga befolkningen sker inte bara i språket, utan också i lagstiftningen. Det innebär att invandrare har samma rättigheter, men också samma skyldigheter. Att *rösta i kommunala val* är något självklart (Ibid. 10). Partiet vill också utreda om utländska medborgare i Sverige kan få rösträtt i riksdagen (Ibid. 33).

Även i 1982 års program är kvinno- och barnfrågan viktiga för Socialdemokratin. Man vill ha jämställdhet mellan kvinnor och män, på arbetsplatsen och i hemmet. Kvinnor ska ha samma trygghet på arbetsmarknaden som män har. Partiet tycker inte om att kvinnor skall vara sämst betalda och ha otrygga jobb, därför är det nödvändigt med *arbetsmarknadsåtgärder* (Ibid. 17). För att förbättra invandrarkvinnornas situation så ska kommunerna, som har ansvaret, samverka med invandrarnas egna organisationer för att få kontakt med kvinnor så att de kan ta del av den utbildning som ges, dvs. *vuxenutbildning*.

När det gäller invandrabarn så handlar det om kunskaper i både det egna och det svenska språket. För invandrabarn skall kommunerna, efter samråd med eleverna själva och deras föräldrar, organisera *hemspråksundervisning* så att man inte glömmer sitt eget språk. För de invandrabarn som har det svårt med svenska språket så ska man se till att invandrareleverna i grundskolan får stödundervisning (Ibid. 22).

Socialdemokraterna slår vakt om principen om skolan för alla som är oberoende av social-, ekonomisk-, nationell- eller religiös bakgrund. Istället för att ha särskilda skolor för invandrabarn så vill Socialdemokraterna anpassa hela skolan till invandrabarnens behov (Ibid. 23-24).

1980-talets politik skiljer sig inte mycket från 1970-talets. Även under denna period kommer Socialdemokraterna med åtgärder som: svenskundervisning, samhällsinformation, tolkservice och arbetsmarknadsåtgärder (assimilering), samt åtgärder som: att stödja trossamfund, rätten till att rösta i kommunala val, utbildning för vuxna och möjlighet att få hemspråksundervisning (integrering). Den här perioden har partiet åtgärder som är både assimilatoriska och integrations

5.4 Invandrapolitiskt program 1990-2000

Socialdemokraterna börjar sitt invandrapolitiska program 1992 med att skriva om folk som flyr och orsaker till det. Det nämns också vilka typer av invandrare som flyr och varifrån dessa kommer.

I programmet skrivs det också om att vissa människor i Sverige mer eller mindre har blivit invandrarfientliga, eller känner rädsla för invandrare. Enligt Socialdemokratin måste vi visa solidaritet för invandrare, inte rädsla (invandrapolitiskt program 1992, 3).

Socialdemokraterna håller fast vid att invandrare ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som den övriga befolkningen. Det menas att alla ska ha lika möjligheter till att utveckla sig och behålla sitt modersmål och sin kultur, inom den svenska kulturgemenskapen. Det är också upp till varje invandrare att välja i vilken grad man vill uppnå svensk kulturell identitet och i vilken grad man vill behålla och utveckla sin ursprungliga identitet (Ibid. 4).

En annan viktig punkt är att invandrare måste ha större möjligheter så att de kan vara delaktiga i den svenska politiken och det svenska samhället (Ibid. 5).

Kommunerna har ett stort ansvar, menar Socialdemokraterna. Beroende på kommunernas storlek och struktur så ska kommunerna se till att invandrare är trygga, dvs. att de får bostad, att *SFI* (svenska för invandrare) ska vara tillgängliga för dem, att invandrarbarnen får börja skolan osv. Det är också viktigt att kommunerna satsar på fritid och *invandrarkultur* (Ibid. 5).

Ett problem som ända till 1990-talet inte är löst är diskriminering, skriver partiet i sitt invandrapolitiska program. Partiet talar om ”dold diskriminering”, som menas att när en

invandrare söker ett jobb, trots goda meriter som en svensk, men får inte jobbet. I ett sådant fall är det svårt att bevisa att diskriminering har skett. För att motverka denna typ av diskriminering är opinionsbildning nödvändigt, och man bör åtgärda *arbetsmarknaden*. Sådant ämne är nödvändigt att diskuteras i riksdag, regering, myndigheterna, kommuner och i olika organisationer (Ibid. 5-6).

Socialdemokraterna är inte helt för insatser som särskilt riktas åt invandrare, och inte hela befolkningen. Men samtidigt menar man att vissa personer har speciella behov, och inte för att de är invandrare. De delar av samhällspolitiken och vissa åtgärder som riktas mot invandrare är för att invandrare inte har haft yrkesanställning i Sverige, man vill erbjuda utbildning, jobb och bostad (Ibid. 25).

Enligt Socialdemokraterna har invandrarnas delaktighet i det svenska samhället under början av 1990-talet sjunkit. Men detta tyder inte på en dålig invandrapolitik, utan det är ett samhällsligt problem som löses genom att partierna hittar nya former som leder till att även invandrare engageras i samhällsarbete, i den politiska utvecklingen och diskussionen (Ibid. 26).

Som i de tidigare programmen nämndes, så menar Socialdemokraterna att *hemspråksundervisning* är viktig för både invandrare och det svenska samhället. Det menas även att enligt vissa forskare är människorna som behärskar andra språk än bara svenska är en resurs för samhället (Ibid. 38).

I detta program är partiet inne på ett fåtal åtgärder som t.ex. hemspråk, kulturstöd och vuxenutbildning (integrering) samt arbetsmarknadsåtgärder (assimilering). Eftersom jag utgår från invandrapolitiska åtgärder så kan man se att partiets politik lutar mer åt integrationspolitik än assimilationspolitik.

5.5 Partiprogram 2000-2010

Under 2000-talet vill Socialdemokraterna forma ett samhälle som är grundat på demokratins ideal och alla människors lika värde, inleder Socialdemokraterna i sitt partiprogram 2001.

Det talas också om människans frihet, jämlikhet och individens utveckling. Det som skapar gemensamma bästa är frihet och jämlikhet, som handlar om både individuella rättigheter och kollektiva lösningar (partiprogram 2001, 1).

Partiet menar att diskriminering som är grundad på etniskt ursprung och fördomar är orsaken till att många invandrare och invandrabarn löper risk för arbetslöshet och är underrepresenterade i politiska församlingar. Även boendesegregation drabbar invandrare (Ibid. 11).

Trots att Sverige är ett av de starka demokratiska landen i världen, och är ett av världens mest jämlika länder så finns det fortfarande synliga klassklyftor, ojämlikheter mellan könen och synlig etnisk segregation (Ibid. 12).

Människors egna livsval är nödvändiga, menar Socialdemokraterna. En jämlik politik är en politik för integration där det finns öppenhet för mångfaldens möjligheter och respekt mellan invandrare och infödda. Det skall inte heller finnas några hinder för varken för invandrades *religiösa samfund* eller *kulturell* mångfald, båda två berikar samhället och ska bejakas i all utsträckning så länge andra människors egna livsval inte begränsas (Ibid. 18). I alla delar av landet ska alla, barn och vuxna, ha rätt till de värden kulturen ger (Ibid. 26).

När det gäller utbildning så menar Socialdemokraterna att alla i samhället ska ha tillgång och möjlighet till utbildning, barn som vuxna. Därför är svenska språket mycket viktigt. Även när det handlar om könen så har partiet en mycket positiv syn på det hela. Alla har samma rätt till utbildning, men det måste ställas höga krav på utbildningssektorn genom att arbeta brett och med olika metoder så att sociala och könsbundna mönstren bryts (Ibid. 25). Partiet menar också att det behövs förstärkta och utvidgade former för vuxenutbildning, kompetensutveckling och yrkesutbildning. Denna typ av åtgärd gäller för alla vuxna inom alla delar av arbetslivet (Ibid. 31).

En annan viktig åtgärd som partiet nämner i sitt program är rösträtt. Man är för rösträtt för alla i samhället, eftersom denna typ av åtgärd är en av de medborgerliga fri- och rättigheterna (Ibid. 8).

5.6 Sammanfattning

Socialdemokraternas invandrapolitik mellan 1960- och slutet av 2000-talet har haft flera stora förändringar, jämfört med Vänsterpartiet. Partiet har i nästan alla sina program och invandrapolitiska program (utom den första tidsperioden) under hela perioden kommit med invandrapolitiska åtgärder som leder till både assimilations- respektive integrationspolitik. I Tabell 5.6.1 kan man se hur partiets idéer om invandrapolitik förändrats utifrån invandrapolitiska åtgärder.

Tabell 5.6.1: Socialdemokraternas invandrapolitiska åtgärder (assimilation och integration) under femtio års period.

Period	Integration	Assimilation
1960-1970	Inga åtgärder	Inga åtgärder
1970-1980	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modersmålsundervisning 2. Kulturstöd 3. Stöd till invandrarorg. 4. Vuxenutbildning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Informationsverksamhet 3. Tolkservice 4. Arbetsmarknadsåtgärder
1980-1990	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stöd till trossamfund 2. Modersmålsundervisning 3. Rösträtt i kommunala val 4. Vuxenutbildning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Informationsverksamhet 3. Tolkservice 4. Arbetsmarknadsåtgärder
1990-2000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modersmålsundervisning 2. Stöd till invandrarkultur 3. Vuxenutbildning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arbetsmarknadsåtgärder
2000-2010	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stöd till trossamfund 2. Kulturstöd 	Inga åtgärder

Under 50 års period har det skett två stora förändringar när det gäller Socialdemokraternas idéer om invandrapolitik. Under 1970- och 1980-talet hade Socialdemokraterna lika många assimilationsåtgärder som integrationsåtgärder föreslagna. Som man ser i tabell 5.6.1 var assimilationsåtgärder under 1970- och 80-talet samma. Mellan 1990-talet och slutet av 2000-talet hade man färre assimilationsåtgärder och fler integrationsåtgärder föreslagna. Man kan säga att Socialdemokraternas invandrapolitik har gått från integration och assimilation till integration.

6. Centerpartiets idéer om invandrarpolitik, 1960-2010

6.1 Partiprogram 1960-1970

Centerpartiet inleder sitt program, som har antagits år 1959, med att tala om industrialismen, och menar att industrialismen har fört med sig både gynnsamma och ogynnsamma konsekvenser, men det industriella samhället har blivit till ett urbaniserat samhälle (Partiprogram 1959, s. 3).

I detta program talar Centerpartiet inte om invandrare eller hur de vill arbeta med denna fråga. Det som nämns mycket i partiprogrammet är att alla skall anpassa sig till samhällets förhållanden. Här nämns inte om detta gäller folk med olika ras eller kulturella bakgrund. Det nämns också att partiet vill att undervisning i kristendom skall utformas så att den ger en positiv inställning till den kristna livsåskådningen (Ibid. 9).

Eftersom partiet inte nämner några åtgärder eller invandrarfrågan i sitt partiprogram, är det svårt att dra några slutsatser om partiets invandrarpolitik.

6.2 Invandrarpolitiskt program 1970-1980

I sitt 1972 års invandrarpolitik menar Centerpartiet att man är för ett samhälle som tar samma hänsyn för invandrare som för svenskar. I ett sådant samhälle får inga nationella, etiska och religiösa grupper diskrimineras (Centerpartiet 1972, 10-11).

Centerpartiet menar att en viktig förutsättning för en att känna samhörighet med miljön den hamnar i är att påverka dess utformning. Partiet menar också att det tar lång tid för invandrare att få svenskt medborgarskap. Detta kan leda till att invandrare inte alls påverkar samhället.

Det som partiet föredrar är att alla som är innevånare, inklusive invandrare, i Sverige skall ha rösträtt i kommunala val (Ibid. 12).

När det gäller anpassningsfrågor vill Centerpartiet att invandrare skall så fort som möjligt kunna få *information om det svenska samhället* samt lära sig det *svenska språket*. *Invandrarorganisationer* är också viktiga och spelar en viktig roll i vårt samhälle, därför bör de få ekonomiskt stöd från samhället (Ibid. 12-13). Via dessa organisationer kan invandrare lära sig mer om det svenska samhället.

En annan viktig åtgärd som nämns i programmet är *tolkservice*. Partiet menar att sådan typ av service i samhället är nödvändigt för att underlätta invandrarnas kontakter med samhällsorganisationer. Samhället bör ansvara för sådan service som är kostnadsfri för folk som inte talar svenska (Ibid. 13-14).

Vidare talar partiet om arbetsmarknaden som utnyttjar invandrare, där invandrare löper risk att utsättas för arbetsskador. Åtgärder inom *arbetsmarknaden* bör införas, menar partiet (Ibid. 14).

För vuxna invandrare som inte talar svenska så skall det beredas *vuxenutbildning* inom den kommunala vuxenskolans ram. Denna typ av utbildning hjälper invandrare att komma in i arbetsmarknaden (Ibid. 15).

Vid sidan av svenskundervisning för bl.a. invandrabarn är *modersmålsundervisning* en viktig åtgärd för att invandrabarn inte skall förlora kontakten med hemlandet, eller bli halvspråkiga. Att kunna två språk är en stor tillgång till vårt samhälle. Partiet menar att denna typ av undervisning bör kombineras med hemlandets samhällsskick och kultur (Ibid. 16).

Att invandrare får behålla och utöva sin religion är av stor vikt för deras anpassning till samhället. Att tillhöra ett religiöst samfund har stor betydelse för många invandrare, därför är det viktigt att samtliga *religiösa samfund* får stöd av det svenska samhället (Ibid. 16).

Under den här perioden kommer Centerpartiet med flera invandrapolitiska åtgärder. Utifrån åtgärder som partiet kommer med så kan man se att partiet är inne på både assimilering och integrering, men mer lutat åt integrering.

6.3 Invandrarpolitiskt program 1980-1990

Centerpartiets invandrarpolitiska program 1985 inleds med alla människors lika värde och rättigheter. (invandrarpolitiskt program 1985, s. 1). I detta program har partiet gjort ett urval av vissa frågor som har ett speciellt intresse för invandrare och invandrargrupperna.

Språk är ett viktigt verktyg för att komma in i samhället, därför anser Centerpartiet att invandrare skall så fort som möjligt erbjudas *svenskundervisning*. Även invandrarbarn skall i ett tidigt stadium lära sig svenska språket och sitt *modersmål* (Ibid. 3-4).

Att invandrare och invandrarungdomar ofta hamnar utanför arbetsmarknaden och blir arbetslösa, för att de har dåliga kunskaper i svenska, är ett allvarligt problem och måste lösas. *Arbetsmarknadsåtgärder* måste finnas för att dessa skall känna sig behandlade på samma sätt som sina svenska kamrater. Partiet menar att arbetsfördelningen och arbetsmarknadsutbildningen bör ge särskilt stöd till bl.a. invandrarungdomar (Ibid. 4).

Invandrarkultur och *invandrarorganisationer* spelar en viktig roll i det svenska samhället. Det är via invandrarkultur och organisationer man lär sig om varandra. Centern menar att det bör ges ökat stöd till invandrarorganisationer och invandrarkultur (Ibid. 7 och 8). Även invandrar kyrkor och *trossamfund* bör stödjas (Ibid. 9).

I detta invandrarpolitiska program nämner Centerpartiet fler invandrarpolitiska åtgärder som leder till integrationspolitik än assimilation. Partiet kommer med dessa åtgärder för att man anser att många invandrare är i behov av stöd men hamnar utanför samhället och arbetsmarknaden. Med sådana åtgärder anser partiet att invandrare ej kommer att diskrimineras på arbetsmarknaden och att man ska kunna leva på samma villkor som svenskar.

6.4 Invandrarpolitiskt program 1990-2000

I Centerpartiets invandrarpolitiska program 1994 talas det om begreppen assimilation och integration. Med assimilation menar partiet att det är en politisk inriktning som strävar efter att invandrare skall bli som svenskar, och att i fortsättningen skall sugas upp i majoritetens sätt att leva. Assimilationstanken innebär också att minoritetsgrupper skall tala, leva och klä sig som svenskar (invandrarpolitiskt program 1994, s. 9). Partiet tar avstånd sådan politik. Istället förhåller sig till integration. Denna typ av politik underlättar för invandrare att vara kvar i sin egen kultur, men samtidigt delta i samhälls- och arbetslivet i Sverige.

Allas rätt till utbildning är ett krav från Centerpartiet. Invandrare och invandrabarn bör så fort som möjligt lära sig det *svenska språket*. Lika möjligheter till en god utbildning skall finnas för invandrare som svenskar (Ibid. 10). Eftersom vi lever i en alltmer internationaliserad värld så är det av stor betydelse att vara flerspråkigt, menar partiet. Barn som kommer från andra länder och som talar andra språk skall också ha möjlighet till *modersmålsundervisning* (Ibid. 10-11).

När det gäller svenska för vuxna invandrare så anser partiet att det är många som hoppar av SFI (svenska för invandrare), och detta betraktas som ett problem. Att det finns *vuxenutbildning* är mycket viktigt för att denna typ av åtgärd är avgörande för invandrarnas möjligheter till arbete och deltagande i samhällslivet (Ibid. 13).

Att alla har arbete är mycket viktigt, menar partiet. När man inte får möjlighet att delta i arbetslivet så skall *arbetsmarknadsåtgärder* erbjudas. Med arbetsmarknadsåtgärder menar Centern utbildning och praktik. Sådana åtgärder hjälper invandrare att höja kompetensen för att kunna ta ett nytt arbete (Ibid. 15).

En annan viktig åtgärd som Centerpartiet är inne på är *stöd till utsatta bostadsområden*. Partiet anser att många svenskar har flyttat från områden där det bor flest invandrare, de svenskar som bor kvar i dessa områden bidrar oftast inte till att höja området status. I dessa områden har även samhällstjänster och service minskat (Ibid. 20-21). Med sådan service menas t.ex. banker, post, affärer mm.

Information om det svenska samhället spelar stor roll för Centerpartiet. Genom ökad information om det svenska samhället kan många konflikter mellan invandrare, och invandrare och svenskar lösas (Ibid. 26). Att vara delaktig i samhällslivet är en annan viktig åtgärd mot utanförskap. Partiet menar att det är viktigt att invandrare skall ha möjlighet att *rösta i kommunala val* och att arbeta politiskt utifrån sina förutsättningar (Ibid. 26).

6.5 Partiprogram 2000-2010

I 2001 års partiprogram talar Centerpartiet inte något om invandrapolitik. Det som partiet nämner är allmänna idéer om ett demokratiskt och decentraliserat samhälle. Partiet lägger mycket fokus på jämlikhet mellan man och kvinnan i alla områden och menar att ingen människa skall ha makt över någon annan.

Partiet talar också om ”det öppna samhället” som bygger på mångfald, där människors olikheter bejakas och berikar helheten (partiprogram 2001, s. 14).

När partiet skriver om utbildning så inte nämns invandrare eller vad man bör göra med invandrare som inte behärskar svenska språket. Istället talar man om att varje människa har rätt att få tillräckliga kunskaper för att fungera som medborgare (Ibid. 22).

Eftersom Centerpartiet inte nämner några invandrapolitiska åtgärder så är det svårt att dra några slutsatser om hur partiets idéer om invandrapolitik under 2000-talet har sett ut.

6.6 Sammanfattning

En viktig sak som man kan lägga märke till om Centerpartiets idéer om invandrapolitik under 50 års period är att partiet inte lyfter invandrarfrågan eller nämner invandrapolitiska åtgärder i sina partiprogram. Men i sina invandrapolitiska program kommer partiet med flera åtgärder. I tabell 6.6.1 kan man se hur partiets idéer har förändrats och utvecklats från 1960- till slutet av 2000-talet.

Tabell 6.6.1: Centerpartiets invandrarpolitiska (assimilation och integration) under femtio års period.

Period	Integration	Assimilation
1960-1970	Inga åtgärder	Inga åtgärder
1970-1980	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rösträtt i kommunala val 2. Modersmålsundervisning 3. Stöd till invandrarorg. 4. Vuxenutbildning 5. Stöd till trossamfund 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Informationsverksamhet 3. Tolkservice 4. Arbetsmarknadsåtgärder
1980-1990	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stöd till trossamfund 2. Modersmålsundervisning 3. Stöd till invandrarorg. 4. Stöd till invandrarkultur 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Arbetsmarknadsåtgärder
1990-2000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modersmålsundervisning 2. Vuxenutbildning 3. Rösträtt i kommunala val 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arbetsmarknadsåtgärder 2. Undervisning i svenska språket 3. Informationsverksamhet 4. Stöd till utsatta bostadsområden
2000-2010	Inga åtgärder	Inga åtgärder

Som jag nämnde ovan har partiet inte haft invandrarpolitiska åtgärder under 1960- och 2000-talet. Detta kan bero på att partiet inte har haft invandrarpolitiskt program under dessa perioder. Under 1970-talet kom partiet med flest antal åtgärder, 9 (nio), varav fem av dem är integrationsåtgärder. 1980-talet sker det en minskning av invandrarpolitiska åtgärder och man kommer med flest integrationsåtgärder, jämfört med assimilations som är bara två. 1990-talet kommer partiet med färre integrationsåtgärder och fler assimilationsåtgärder, trots att partiet menar att de avvisar assimilationstanken. Assimilationsåtgärder är under denna period lika många som under 1970-talet.

7. Folkpartiets idéer om invandrarpolitik, 1960-2010

7.1 Invandrarpolitiskt program 1960-1970

Enligt den liberala tanken skall den enskilde individen själv bestämma var den vill vistas. Därför tycker Folkpartiet att invandringspolitiken bör liberaliseras. Anledningen är att en liberaliserad invandringspolitik ökar människans kunskaper om andra miljöer och förståelse för det som är främmande för människan. En annan anledning är att människan internationaliseras och att det sker utjämning mellan olika folkgrupper (invandrarpolitiskt program 1968, 8).

Folkpartiet talar om invandrarnas anpassning till svenska samhället och menar att anpassningen bör underlättas. Anpassningen betyder inte bara att invandrare tillägnar sig det svenska samhällets grundläggande normer. Den betyder inte heller att invandrarna som vill bevara sitt kulturarv blir av med det. Även svenskarnas inställning till invandrare bör bli positiv (Ibid. 10).

Anpassningen är viktig för Folkpartiet, för att det kan uppstå missförstånd och motsättningar mellan invandrare och den inhemska befolkningen p.g.a. två skilda miljöer och kulturområde (Ibid. 10-11).

Språkkunskaper i svenska är nödvändiga för invandrare och är det första steget till anpassning till arbete och samhället, menar Folkpartiet. Partiet föredrar att arbetsgivarna och fackföreningar bör kräva invandrarna att förbättra sina språkkunskaper så att invandrare får möjlighet att inlemmas i arbetsgemenskapen (Ibid. 12 och 14).

Folkpartiet anser att *modersmål* är nödvändigt för både invandrare och det svenska samhället. Om en invandrare skulle vilja återvända till sitt hemland och inte kan tala sitt eget språk eller har glömt det så blir det svårt för den att kommunicera. Det är bra för Sverige när det finns

människor som behärskar flera språk än svenska. Partiet vill stärka invandrades hemspråk genom gruppundervisning, massmedia och individuell stödundervisning (Ibid. 16-17).

Partiets syn på arbetsmarknaden och invandrarna är positiv. Man vill att invandrarna skall vara fullt jämställda med svenskar på arbetsmarknaden i fråga om lön och andra frågor. Partiet menar också att det krävs *arbetsmarknadsåtgärder* för invandrare för att de skall i fortsättningen inte missgynnas i arbetsmarknaden. En viktig åtgärd är förbättrade språkkunskaper. Genom förbättrade språkkunskaper kan invandrarna delta i vidareutbildning på arbetsplatsen som leder till mer kvalificerade och högre avlönade arbeten (Ibid. 12).

Tolkservice bör finnas tillgänglig för invandrare som inte kan tala eller förstå det svenska språket. Partiet menar att tolkservice skall finnas i olika kommuner och städer, och denna typ av service bör vara tillgänglig för alla invandrare så att ingen behöver på egen hand skaffa sig en tolk (Ibid. 18).

Det skall också inom alla områden finnas tillgänglig *information* om det svenska samhället och samhällslivet för invandrare. Det är viktigt att informationen är översatt till olika språk så att det skall vara lätt att förstå. Det bör också finnas informationskontor i alla kommuner och städer. Sådana kontor bör ligga centralt och personalen bör vara flerspråkiga (Ibid. 18).

Synen på invandrarföreningar och *organisationer* är enligt partiet också positiv. Det är bra att föreningar existerar så att information om det svenska samhället når invandrare även via föreningar. Man vill att staten ger bidrag till föreningar som finns till att skapa kontakten med hemlandets språk, religion, konst, etc. (Ibid. 19-20).

När det gäller det politiska livet är Folkpartiet för invandrarnas deltagande i t.ex. politiska partier. Man vill till och med avskaffa kravet på medborgarskap för partimedlemskap. Genom att vara medlem i partiet är ett sätt för invandrare att få information om hur politiken i Sverige fungerar (Ibid. 20)

I detta invandrapolitiska program kommer partiet med flera åtgärder som kan bidra till att invandrare kommer in i det svenska samhället. Utifrån invandrapolitiska åtgärder är partiets invandrapolitik mer assimilatorisk.

7.2 Invandrarpolitiskt program 1970-1980

I Folkpartiets invandrarpolitiska program, 1979, är jämlikhet, valfrihet och samverkan viktiga pelare för partiets idépolitik.

Med jämlikhet menar partiet att alla, oavsett ras, etnisk bakgrund, språklig eller religiös tillhörighet måste tillförsäkras personlig integritet, lika möjligheter till utbildning och ett meningsfullt liv (invandrarpolitiskt program 1979, 11).

För Folkpartiet innebär valfrihet att samhället inte får tvinga någon minoritetsgrupp att tillhöra en viss politisk- eller religiös grupp i samhället, och inte heller motverka invandrarnas strävan att behålla och utveckla sin egen kultur. Att uppnå svensk identitet är upp till var och en människa. Folkpartiet vill också att det ska finnas information på minoritetsgruppernas språk så att de invandrare och barn som vill utveckla sitt hemspråk, sin kultur och religion ska få göra det (Ibid. 12-13).

Folkpartiet är också för ett rikt samhälle där minoritetsgrupperna samverkar med varandra och med majoritetsbefolkningen. Genom samverkan mellan minoritets- och majoritetsbefolkningen kan invandrarnas kulturtraditioner tillföra det svenska samhället nya idéer. När det gäller ansvar för Sverige och Sveriges utveckling så bärs det både på invandrare och svenskar, på lika villkor (Ibid. 13).

Till *invandrarorganisationer* och föreningar är man positiv, eftersom det är där invandrare får information om det svenska samhället och om sin egen kultur, samt fungerar som en länk mellan den minoritets- och majoritetsgruppen. Dessa organisationer (och invandrares *kultur*) bör stödjas av samhället om de fungerar på ett demokratiskt sätt (Ibid. 15 och 20).

Religionsutövning för Folkpartiet är mycket viktigt och anses vara en avgörande betydelse för invandrares anpassning till det nya samhället. Därför tycker man att religiösa samfund får ekonomiskt stöd och förses med lämpliga lokaler, av det svenska samhället (Ibid. 20).

När det gäller invandrarelever så menar Folkpartiet att särskilda stödåtgärder måste sättas in redan i förskolan och även i skolan. Viktigt för både svenskar och invandrare att man får information om varandras kultur. *Informationsverksamheten* bör fungera bättre, menar Folkpartiet (Ibid. 21).

Modersmålsundervisning är en annan viktig fråga som behöver samhällsstöd. Modersmål ska vara som en rättighet för invandrare och inte som en skyldighet. Oavsett hur man ser på modersmål så tycker partiet att fler resurser måste sättas in för att informera både invandrarföräldrar och deras barn om vikten av att kunna två språk och att det är en fördel för både individen och samhället (Ibid. 21-22).

Undervisning i svenska språket samt samhällsinformation för invandrare har enligt Folkpartiet under de senaste åren (1970-talet) inte fungerat bra, och antalet invandrare som har gått på sådan undervisning har minskat. Folkpartiet vill därför reda ut orsaken till minskat antal deltagande. Syftet med utbildningen är att invandrare skall få de grundläggande kunskaper om det svenska samhället och samhälls- och arbetsliv (Ibid. 24-25).

Det är en stor tillgång för samhället om invandrare är deltagande i samhällsdebatten. Genom invandrares bakgrund och erfarenheter kan nya idéer dyka upp som tillför debatten nya perspektiv och synvinklar. Att rösta är en rättighet för varje individ, menar partiet. Partiet stödjer 1976-års beslut om att invandrare har rätt att *rösta i kommunala val* (Ibid. 28).

Två andra åtgärder, nämligen *vuxenutbildning* och *tolkservice* också nämns i partiets invandrapolitik. När det gäller vuxenutbildning så anser Folkpartiet att även äldre invandrare bör ha möjlighet att lära sig svenska (Ibid. 25).

När det gäller *tolkservice* menar partiet att det är myndigheternas ansvar att anlita tolk för invandrare som är i behov av det. Invandrare som behöver tolkhjälp kan få det t.ex. vid läkarbesök, advokatkonsultationer och kontakter med andra myndigheter (Ibid. 25).

Folkpartiets invandrapolitiska program (1979) är rikt med åtgärder. Jämfört med förra perioden är partiets idéer om invandrapolitik, under 1970-talet, mycket mer lutad åt integrationspolitik.

7.3 Invandrarpolitiskt program 1980-1990

Inledningsvis talar partiet om en generös och human flyktingpolitik, och menar att vi måste ha beredskap på att ta emot fler flyktingar så länge det finns länder som är odemokratiska och som förföljer sina folk (invandrarpolitiskt program 1988, 2-3).

Stora delar av partiets invandrarprogram handlar om t.ex. vad invandrare har bidragit till Sverige, och om hur man bör behandla invandrare under den första perioden, när det gäller asylfrågor etc.

Partiet talar också om några områden som man vill stödja. *Svenskundervisning* för invandrare är en av de viktiga åtgärderna för Folkpartiet. Kommunerna har ett stort ansvar för att erbjuda undervisning i svenska språket, så att så många som möjligt lär sig svenska (Ibid. 21). *Vuxenutbildning* för invandrare är också en av de viktiga åtgärderna som partiet kommer med. Partiet menar också att utan goda kunskaper i svenska är det nästan omöjligt att smälta in i det svenska samhället (Ibid. 19 och 21-22).

Synen på *invandrarkultur*, *invandrarorganisationer* och *trossamfund* är positiv. Partiet anser att minoritetsgrupperna är i behov av stöd för att kunna utveckla sin kultur, sina organisationer och trossamfund (Ibid. 23).

Vidare i detta invandrarpolitiska program nämns inte några andra åtgärder. Som tidigare decennium ser partiets invandrarpolitik som integrationspolitik, med en viss lutning åt assimilering.

7.4 Partiprogram 1990-2000

I partiprogrammet under 1990-talet talas det inte särskilt något om invandrare. Det som mest nämns i programmet är synen på människan som är värdig och som måste respekteras. Folkpartiet talar också nästan hela tiden om "alla" individer och nämner inte

invandrargrupper. Man menar också att i det liberala samhället skall alla behandlas med samma hänsyn och respekt (partiprogram 1990, 1).

Den liberala välfärdspolitiken präglas av att alla skall garanteras resurser och trygghet att leva ett självständigt liv. Partiet tycker också att alla ska ha tillgång till utbildning, vård och omsorg (Ibid. 9). Även när det gäller skolans roll så skall den garantera alla goda kunskaper och en god allmänbildning (Ibid. 11).

Här är det svårt att dra några slutsatser om vilken typ av invandrapolitik Folkpartiet hade, eftersom det inte talas om invandrare eller vad man vill komma med åtgärder, inte heller om man vill ta hänsyn till invandrarkulturer eller religiösa samfund.

7.5 Invandrapolitiskt program 2000-2010

Folkpartiet liberalerna menar i sitt invandrapolitiska program (2000) att Sverige har gått från ett homogent samhälle till ett land där flera språk talas, tack vare invandrare som har berikat det svenska kulturlivet, och står även bakom nystartade småföretag (invandrapolitiskt program 2000, 1).

Partiet menar att man inte kan undvika att invandrare är en utsatt grupp, och är i starkt behov av samhället. Man menar också att invandrare har svårt att komma in i det svenska samhället och att det finns en risk att dessa hamnar i arbetslöshet, missbruk, kriminalitet och social utslagning (Ibid. 1). För att motverka all detta, behövs fler resurser. Kommunerna har ett stort ansvar och kommunerna är i behov av stöd. Saker som behöver förbättras är bl.a. *svenskundervisning, hemspråksundervisning*, stöd till projekt för att bryta invandrarkvinnors isolering och stöd till projekt för samverkan mellan invandrare och svenskar (Ibid. 1).

Folkpartiet tycker att en framgångsrik invandrapolitik existerar när alla (invandrare som svenskar) accepterar att leva i ett öppet samhälle, ett samhälle där alla har samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter. I detta samhälle ska svensk lag gälla för alla (Ibid. 2). Detta innebär inte att man inte alls tar hänsyn till invandrarkultur. Partiets syn på kultur är positiv, för att olika kulturer förstärker och berikar varandra (Ibid. 2).

Ett viktigt krav för partiet är svenska språket. Alla måste kunna tala svenska, menar partiet. För att alla skall kunna göra det måste alla invandrare erbjudas svenskundervisning (Ibid. 2).

När det gäller hemspråksundervisning så tycker man att det är viktigt för barn och ungdomar, som har invandrarbakgrund, ska kunna sitt modersmål. Det är viktigt eftersom man inte vill att barn och ungdomar ska förlora kontakten med sitt hemland och sina kulturella rötter. För barn och ungdomar som kan sitt hemspråk så blir det också lättare för dem att förstå sina föräldrar (Ibid. 5).

Invandrarföräldrar och vuxna invandrare måste också kunna lära sig svenska språket. Folkpartiet anser att det är nödvändigt att vuxna invandrare utnyttjar *vuxenutbildning* (Ibid. 2).

Folkpartiet menar också att det behövs en del förändringar inom arbetsmarknaden för att hjälpa invandrare att komma ut till arbetslivet. *Arbetsmarknadsåtgärder* som partiet kommer med är bl.a. att invandrare skall ha möjlighet till yrkesutbildning för att få erfarenhet av svenskt arbetsliv. Invandrarpraktik är viktig för att det är ett sätt att öka invandrarnas andel i arbetsmarknaden (Ibid. 3).

I det invandrapolitiska programmet menar partiet att Sverige är ett mångkulturellt land, men mångkulturalism har inte varit mål i den svenska politiken, utan det är utvecklingen som har lett till det mångkulturella samhället (Ibid. 1).

I det här programmet kommer partiet med fyra (4) invandrapolitiska åtgärder, två assimilatoriska och två integrations. Den viktigaste åtgärden som partiet kommer med är svenska språket. Utan svenska språket är det mycket svårt för invandrare att komma in i det svenska samhället och arbetslivet. Partiet menar att invandrarföräldrar måste lära sig språket för att förstå samhället samt kunna jobba.

7.6 Sammanfattning

Sedan 1960- talet fram till slutet av 1990-talet har Folkpartiets invandrarpolitik gått från assimilation till integration. 2000-talets invandrarpolitik är intressant för att under denna period kommer partiet med två assimilationsåtgärder och två integrationsåtgärder.

Tabell 7.6.1: Folkpartiets invandrarpolitiska åtgärder (assimilation och integration) under femtio års period.

Period	Integration	Assimilation
1960-1970	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modersmålsundervisning 2. Stöd till invandrarorg. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Arbetsmarknadsåtgärder 3. Tolkservice 4. Informationsverksamhet
1970-1980	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rösträtt i kommunala val 2. Modersmålsundervisning 3. Stöd till invandrarorg. 4. Vuxenutbildning 5. Stöd till trossamfund 6. Stöd till invandrarkultur 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Informationsverksamhet 3. Tolkservice
1980-1990	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stöd till trossamfund 2. Vuxenutbildning 3. Stöd till invandrarorg. 4. Stöd till invandrarkultur 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket
1990-2000	Inga åtgärder	Inga åtgärder
2000-2010	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modersmålsundervisning 2. Vuxenutbildning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Arbetsmarknadsåtgärder

Som man ser i tabell 7.6.1 hade Folkpartiet lika många assimilationsåtgärder under 1960-talet som integrationsåtgärder under 80-talet. Högst antal åtgärder hade partiet under 1970-talet, då man kom med sex (6) integrationsåtgärder och bara tre (3) assimilationsåtgärder. I fortsättningen kommer partiet med färre assimilatoriska åtgärder (som 1980-talet).

1990-talets invandrarpolitik visar att man hade noll (0) åtgärder, orsaken är att partiet inte nämnde några invandrarpolitiska åtgärder i sitt partiprogram. I 2000-talet vilar Folkpartiets invandrarpolitik på "mitt-läge", en politik som är lika mycket integration som assimilation.

8. Moderaternas idéer om invandrarpolitik, 1960-2010

8.1 Invandrarpolitiskt program 1960-1970

I detta program talar Högerpartiet (Moderaterna) om både minoritets- och invandringspolitik, men hela programmet handlar om invandrare och inte om åtgärder som man bör ta när det sker invandring.

Moderaterna skiljer på invandrare och minoriteter och menar att minoriteter/minoritetsgrupper är grupper som är bildade av invandrare. Invandrare däremot är personer som inte nödvändigtvis måste ingå i minoritetsgrupper (minoritetspolitik & invandrings politik 1968, 5).

Moderaterna avslår idén om att invandrare måste assimileras och överge sina traditioner, sin kultur, religion och identitet. Men om någon skulle vilja göra det är det upp till den själv (Ibid. 6). På något sätt kan man tro att Moderaterna eftersträvar en ”frivillig” assimilationspolitik. Även i sina principiella målsättningar menar partiet att individer i minoritetsgrupperna har valfrihet när det gäller sammansmältning med den inhemska befolkningen. Om minoriteter skulle vilja behålla sina kulturer och andra aktiviteter så garanterar partiet att ge stöd åt dessa (Ibid. 8).

Utbildning och språkfrågan är viktiga för partiet, som anser att man bör hjälpa invandrare att nå effektiv behärskning av svenska språket genom *undervisning i svenska språket*. Förutom att invandrare lär sig i skolan så vill man även ge stöd till *invandrarorganisationer*, för att via organisationer också kan man öka sina kunskaper i svenska och om svenska förhållanden (Ibid. 12).

Modersmålsundervisning och stöd till invandrares *trossamfund* är andra åtgärder som Moderaterna kommer med. Partiet anser att det är viktigt att man verkar för tolerans gentemot alla trosuppfattningar så länge de inte kränker demokratiska grundvärden (Ibid. 9 och 11).

Om en grupp, bestående av få eller fler individer, förlorar sin kultur så är det en stor förlust, menar partiet. Minoritetsgruppernas kultur är av stort värde, därför bör Sverige känna ansvar för dessa *kulturer* samt ge möjlighet till och stödja dem (Ibid. 10).

En sista åtgärd som nämns i detta program är information. Både minoritetsgrupper och den inhemska befolkningen måste på samma sätt ha tillgång till information så att kommunikationen mellan minoritetsgrupperna och inhemska befolkning förstärks. Därför är det viktigt att även *informationsverksamheten* stöds (Ibid. 14-15).

Partiet inleder sin invandrapolitik med att tala om att man är mot assimilering av invandrare och att man inte heller vill att invandrare skall förlora sitt språk och sina traditioner och anamma allmänna svenska värderingar och inhemska traditioner. Istället vill man låta individen eller invandraren själv bestämma i vilken grad man vill uppnå svensk identitet.

Undervisning i svenska språket och informationsverksamhet (assimilering) är två åtgärder som hittills har kommit i nästan alla program. Det gör även i Moderaternas invandrapolitik. Men integrationsåtgärder är (enligt mitt analysinstrument) fler än assimilation, därför kan man dra slutsatsen om att partiet har integrationspolitik med en viss riktning i assimilation.

8.2 Invandrapolitiskt program 1970-1980

Moderata Samlingspartiet menar att invandrar- och minoritetsgrupper måste garanteras utbildning, bostadsstandard och sociala förmåner som den övriga befolkningen. Partiet tycker också att invandrare bör ha rätt till *svenskundervisning*, *hemspråk* och samhällskunskap (invandrapolitiskt program 1975, 2).

Partiet klagar på den invandrapolitik som, enligt partiet, har påtvingat invandrare att så snabbt som möjligt sammansmälta med befolkningen i övrigt, och att detta har medfört svåra anpassningsproblem. Det är inget fel med anpassning, men det som partiet tycker är bäst är att invandrare inte bara får möjlighet att anpassa till det svenska samhället, utan också bevara och vidareutveckla den egna kulturen (Ibid. 2).

För att undervisning i svenska språket skall vara så meningsfull som möjligt, bör den utvärderas och anpassas, menar partiet. Utan språk eller med språksvårigheter är man (som invandrare) handikapp (Ibid. 2, 3 och 4).

Information om Sverige och svenska förhållanden bör finnas tillgängliga för invandrare och på invandrarspråk. Men det är inte bara invandrare som är i behov av information om majoriteten, utan även svenskarna bör få information om invandrarna (Ibid. 2, 3).

Moderata Samlingspartiet anser att stöd till invandrarnas *kultur* och traditioner måste stödjas, eftersom traditioner och livsmönster utgör ett värdefullt tillskott till den svenska kulturen. Om invandrarorganisationerna får stöd av samhället så kan även relationerna mellan invandrare och infödda förbättras (Ibid. 6).

Ett sätt att stödja och öka invandrarnas möjligheter till kulturell verksamhet är att samhället bör ge stöd till bl.a. utgivning av böcker, tidningar och tidskrifter även på invandrarspråk (Ibid. 6).

Trossamfund och *invandrarorganisationer* och föreningar bör också stödjas, menar partiet. Invandrarorganisationer fungerar som ”kontakt” mellan invandrare och landsmän (Ibid. 7).

När det gäller religiösa samfund så bör samhället ge stöd till och respektera dessa, eftersom för många invandrare är religion av en central betydelse (Ibid. 7).

I det här programmet talar Moderaterna om ”grupper”; minoritetsgrupper och invandrargrupper, och även grupper inom organisationer och samfund. Vad Moderata Samlingspartiet vill är att alla skall behandlas lika, att resurserna delas lika till olika grupper och att staten tar hänsyn till och stödjer de olika invandrar-, etniska och religiösa grupper. Man vill ha en politik som får invandrare att inkludera och komma in i det svenska samhället.

Även om partiet talar om ”frivillig” assimilation så betyder det inte att man har en assimilationspolitik, för att i en sådan politik bör individerna bli av med sina kulturella, etniska och religiösa identitet och anpassa sig till svenska förhållanden. I detta program ser partiets invandrapolitik som en integrationspolitik. Det flesta åtgärder som partiet kommer med är integrationsåtgärder (modersmålsundervisning, stöd till invandrarkultur, stöd till trossamfund och invandrarorganisationer). Åtgärder som leder invandrapolitiken till assimilationspolitik är undervisning i svenska språket och information om det svenska samhället.

8.3 Partiprogram 1980-1990

Moderaternas invandrapolitiska idéer i 1984 års partiprogram ser lite annorlunda ut, jämfört med de föregående programmen. I sitt partiprogram talas det särskilt inte så mycket om just invandrare, istället fokuserar partiet allmänt på samhället och medborgarna. Men detta betyder inte att invandrare inte alls nämns i partiprogrammet.

Invandrares ställning i det svenska samhället är i princip samma som befolkningen i övrigt. Man anser att invandrare har en stor betydelse för den utvecklingen som har skett i Sverige. Invandrarna har också rätten att bevara och vidareutveckla sina kulturer och religiösa samfund.

De viktigaste åtgärderna som nämns i partiprogrammet är *undervisning i svenska språket* och *hemspråk*. Dessa två åtgärder vill Moderata Samlingspartiet stödja så att motsättningar i fråga om förståelse mellan olika invandrargrupper i samhället inte uppstår (partiprogram 1984, 21).

Uppmärksamhet för de olika grupperna i samhället är inte samma, enligt Moderaternas syn. De nordiska invandrargrupperna bör få särskild uppmärksamhet i fråga om utbildning och kultur p.g.a. den historiska samhörigheten (Ibid. 21-22).

Frågan om religion och religiösa samfund så talas det bara om Svenska kyrkan och de kristna värderingarna. Partiet anser att dessa utgör grunden för vårt samhälle och måste förstärkas och bevaras (Ibid. 24).

Det nämns inte om man vill att invandrarkultur eller organisationer skall stödjas. Istället talar Moderaterna om att företag och privatpersoner skall uppmuntras till att ge stöd till kulturella verksamheter (Ibid. 66-67). Både kvaliteten och mångfalden är hotad om statens kulturråd fortsätter vara den dominerande bidragsgivare. Man tycker att denna verksamhet bör läggas ned (Ibid. 67).

Det är lite svårt att säga exakt var Moderata Samlingspartiet hamnar utifrån deras idéer om invandrapolitik. Men det som man kan se är att partiet kommer med endast två invandrapolitiska åtgärder. Man vill att invandrare ska ha samma rättigheter som den övriga befolkningen, men samtidigt så talas det inte om hänsyn eller bidrag till invandrar kultur eller trossamfund. Partiet vänder sig mest mot den svenska kyrkan och menar att de vill stödja

Svenska kyrkan och de nordiska invandrarorganisationer men inte utomnordiska invandrarorganisationer. Det talas inte heller om hur frivillig varje individ är för att uppnå svensk identitet, eller inkludera de i samhällsgemenskapen.

Ganska överraskande är att man inte nämner att man vill stödja invandrarorganisationer eller kultur, istället vill man att privata personer och företag skall göra det. Partiet menar också att stöd till invandrarnas kulturella verksamhet kommer leda till att kvaliteten och mångfalden hotas. Slutsatsen av detta program är att partiets idéer om invandrapolitik vilar på både assimilation och integration.

8.4 Invandrapolitiskt program 1990-2000

Oavsett vad människorna har för ursprung eller etnisk tillhörighet så är alla unika och varje människa har eget värde, menar Moderaterna i sitt invandrapolitiska program 1991. Detta gäller även invandrare som har kommit från andra länder.

Det är ett måste för Moderaterna att invandrare har samma rättigheter och skyldigheter som svenskar i frågor som bostad, hälsosjukvård, möjligheter till utbildning, sociala förmåner och rättssäkerhet (Ibid. 3).

Partiet vill också i detta program att inkludera invandrare i det politiska livet och menar att alla som är bosatta i Sverige har rätt att rösta. *Kommunalrösträtt* gäller för invandrare (som inte har svenskt medborgarskap) i den kommun den bor i (Ibid. 3).

Modersmål är viktigt för invandrabarn, därför anser Moderaterna att modersmål bör finnas redan från förskolan. Men viktigast av allt är att alla ska kunna svenska språket för att integreras i det svenska samhället (Ibid. 7). Partiet menar att det är viktigt att man har grunden i det första språket (modersmål) innan man lär sig ett nytt språk (svenska) genom *svenskundervisning* (Ibid. 9).

Vuxenutbildning är avgörande för vuxna invandrare och deras framtid i Sverige, menar partiet. Sådan utbildning måste organiseras på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Det är viktigt att särskilda krav ställs på bl.a. lärarkompetens, kunskapskontroll och elevgruppering (Ibid. 9).

Moderaterna menar också att det bör finnas *tolkservice* och kvalificerade tolkar i Sverige, eftersom det underlättar för invandrarna att tillgodose sina behov (Ibid. 10).

Kultur och traditioner som invandrare för med sig till Sverige är värdefulla och bör bevaras och stödjas, anser partiet. Samtidigt är det realistiskt att den andra generationens invandrare anpassar sig till det svenska kulturmönstret. Staten är skyldig att ge bidrag till dessa kulturevenemang i invandrarorganisationerna (Ibid. 10).

Moderaterna menar att samhället skall stödja *invandrarorganisationer* och föreningar, därför att föreningar och organisationer fungerar som stöd för invandrarnas kultur och även som en länk mellan de och det svenska samhället. En förutsättning för stöd är att dessa organisationer fungerar på ett demokratiskt sätt (Ibid. 11).

Den sista viktiga åtgärd som nämns i partiets invandrapolitik är frågan om religion och *religiösa samfund*. Det är en självklarhet för partiet att invandrare har rätt, som den inhemska befolkningen, till att utöva sin religion. Kommunerna är skyldiga att bistå med lokaler för deras samfund (Ibid. 11).

Detta program avspeglar en integrationspolitik med få assimilationsåtgärder, där partiet tar hänsyn till invandrares kulturella och etniska bakgrund. Partiet menar också att invandrarna för Sverige har inneburit ett kulturellt, socialt och ekonomiskt tillskott.

8.5 Partiprogram 2000-2010

Varken i Handlingsprogrammet (2007) eller Idéprogrammet (2001) nämns många invandrapolitiska åtgärder. Som förra programmet menar partiet i sitt handlingsprogram (2007) att alla människor har samma värde och alla ska därför ha rätt till respekt oavsett etniskt ursprung, religiös tillhörighet, bakgrund, kön osv. (Handlingsprogram för Nya Moderaterna 2007, 10).

Alla människor, oavsett etnicitet, bakgrund, ålder, kön, sexuell läggning eller utseende, är lika inför lagen och det som gäller för en grupp gäller för alla (Ibid. 23).

För människan är utbildning väldigt viktig för att hon ska växa och utvecklas, menar partiet. Möjligheten till utbildning och möjlighet till att uppnå kunskapsmålen ska vara tillgängliga för alla elever oavsett förutsättningar (Ibid. 50). Skolan skall också anpassa undervisningen efter elevens förutsättningar (Ibid. 50). Vad som menas med förutsättningar, nämns inte i programmet.

Två viktiga åtgärder som nämns i programmet är *svenskundervisning* och *informationsverksamhet*. Partiet anser att det är mycket nödvändigt att invandrare så fort som möjligt lär sig svenska språket för att sedan integreras i arbetsmarknaden (Ibid. 38).

En annan sak som också är viktig för invandrare är att vid ankomsten till Sverige få information om det svenska samhället och om lagar och regler som gäller (Ibid. 39).

I idéprogrammet 2001 talas det även om kultur. Men det är bara en beskrivning av vad kultur innebär, och inte om det skall ges något stöd till några kulturella grupper osv.

Trots att inte så många åtgärder lyfts upp, i varken handlingsprogrammet eller idéprogrammet, talar Nya Moderaterna om två viktiga saker, nämligen svenskundervisning och informationsverksamhet. De två åtgärderna är viktiga för att invandrare så snabbt som möjligt skall komma in i det svenska samhället och arbetsmarknaden, och bli behandlad som en svensk.

Partiet tar inte särskilt mycket hänsyn till minoritetsgruppernas kultur när det gäller stöd. Däremot tycker partiet att det är positivt att det idag finns många kulturer i vårt land. Man kommer också med de två nämnda åtgärderna, som är riktade mot invandrare som en grupp, för att involvera invandrare i det svenska samhällslivet. Därför kan man säga att partiets invandrapolitik är assimilering, utifrån mitt analysinstrument. Eftersom det inte förekommer integrationsåtgärder, och partiet endast kommer med två assimilationsåtgärder, så tas ingen hänsyn till invandrarnas kultur, traditioner eller bakgrund.

8.6 Sammanfattning

Moderaterna har i sina tidigare program avslagit idén assimilation och kommit med flest integrationsåtgärder fram till mitten av perioden (1980-talet), där kommer partiet med ett program som inte nämner stöd till invandrarorganisationer eller invandrarkultur. Istället ville man stödja bl.a. svenska kyrkan. För partiet vid denna tidpunkt var det viktigast att invandrarna skulle lära sig svenska och få information om det svenska samhället.

Tabell 8.6.1: Moderaternas invandrarpolitiska åtgärder (assimilation och integration) under femtio års period.

Period	Integration	Assimilation
1960-1970	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modersmålsundervisning 2. Stöd till invandrarorg. 3. Stöd till trossamfund 4. Stöd till invandrarkultur 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Informationsverksamhet
1970-1980	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modersmålsundervisning 2. Stöd till invandrarorg. 3. Stöd till trossamfund 4. Stöd till invandrarkultur 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Informationsverksamhet
1980-1990	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modersmålsundervisning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket
1990-2000	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rösträtt i kommunala val 2. Modersmålsundervisning 3. Vuxenutbildning 4. Stöd till invandrarorg. 5. Stöd till trossamfund 6. Stöd till invandrarkultur 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Tolkservice
2000-2010	Inga åtgärder	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisning i svenska språket 2. Informationsverksamhet

Perioden efter, 1990-talet, kommer partiet med totalt sex (6) integrationsåtgärder och lika många assimilationsåtgärder som under 1960- och 70-talet. Den senaste perioden, 2000-talet, backar partiet med integrationsåtgärder till noll (0), och nämner bara två åtgärder som leder till assimilering.

9. Avslutning

9.1 Resultat och slutsatser

Syftet med min uppsats var att göra en beskrivning och analys om samt jämförelse mellan de fem största svenska partierna i fråga om deras idéer om invandrarpolitik. Vidare var syftet att se vilka invandrarpolitiska åtgärder respektive parti har kommit med, samt hur partierna skiljer sig från varandra mellan 1960- och 2010-talet.

Mitt mål har varit att se om samtliga partier, utifrån invandrarpolitiska åtgärder och mitt analysverktyg, har velat integrera eller assimilera invandrare.

Frågor som jag i denna uppsats besvarade var:

1. I vilken grad har partierna rört sig mot assimilering respektive integrering, utifrån invandrarpolitiska åtgärder, under en 50-årsperiod?
2. Hur skiljer sig V, S, C, FP och M från varandra när det gäller assimilation respektive integration?

När det gäller den första frågan har partiernas idéer om invandrarpolitik varit att både assimilera och integrera, trots att samtliga partier ofta har menat att de är för integration och mot assimilation. Under vissa perioder har vissa partier bara haft integrationspolitik, medan andra partier bara haft assimilationspolitik. Men detta har hänt sällan. Vid flera tillfällen har vissa partier haft lika många integrations- och assimilations åtgärder. Några exempel på detta är bl.a. Vänsterpartiet under 1980- och 90-talet, då man kom med två åtgärder: rösträtt i kommunala val (integration) och arbetsmarknadsåtgärder (assimilation).

Socialdemokraterna kom med åtta invandrarpolitiska åtgärder under 1970- och 80-talet, fyra integrations och fyra assimilations. Under både 70- och 80-talet var det samma assimilatoriska åtgärder (se tabell 5.6.1).

Efter genomförande av analys om partiernas idéer om invandrarpolitik, utifrån mitt analysverktyg, gick *Vänsterpartiet* från integrationspolitik (1960-talet) till en invandrarpolitik

med både assimilation och integration (1980- och 90-talet) och integrationspolitik (2000-talet).

Socialdemokraternas idéer om invandrapolitik under 1970- och 80-talet visade sig vara en blandning av både integration och assimilation, eftersom man kom med lika många integrations- och assimilations åtgärder (tabell 5.6.1). Under 1990-talet präglades Socialdemokraternas invandrapolitik av integrationspolitik, då assimilations åtgärder minskades rejält till bara en åtgärd. Under 2000-talet försvinner assimilatoriska åtgärder helt från partiets invandrapolitik och partiet får en integrationspolitik.

Centerpartiet har (under 1970-talet) en svag integrationspolitik med fem integrationsåtgärder respektive fyra assimilationer. Perioden därefter, 1980-talet, präglas av starkare integrationspolitik, då man kom med bara två assimilationsåtgärder och fyra integrations. 1990-talets invandrapolitiska åtgärder leder Centerpartiets invandrapolitik till assimilationspolitik, eftersom man kommer med flera assimilatoriska åtgärder samtidigt som integrationsåtgärder håller på att minska.

Folkpartiet visade sig vara det enda parti, bland de andra, som under 1960-talet kom med en stark assimilationspolitik (se tabell 7.6.1). Under denna period hade partiet fyra assimilationsåtgärder medan bara två integrations. Perioden därefter händer en stor förändring inom partiet när det gäller deras idéer om invandrapolitik, det sker en stor ökning av integrationsåtgärder (6 stycken) samt färre assimilations.

Fram till slutet av 1980-talet hade partiet bara en assimilation och integrationsåtgärd kvar. 2000-talet kännetecknar partiets invandrapolitik av en blandning av både assimilation och integration.

Moderaterna hade fram till början av 1980-talet en ganska stark integrationspolitik. Under 1980-talet kom partiet med betydlig färre integrationsåtgärder, vilket gjorde att man fick en invandrapolitik med en blandning av både assimilation och integration. Under 1990-talet händer en stor förändring inom partiets invandrapolitik. Man kom med sex (6) integrationsåtgärder och bara två assimilations (se tabell 8.6.1). Efter den stora förändringen under 1990-talet nämner partiet (under 2000-talet) inga integrationsåtgärder, istället kommer man bara med två assimilationsåtgärder. Partiets invandrapolitik under 2000-talet är assimilationspolitik.

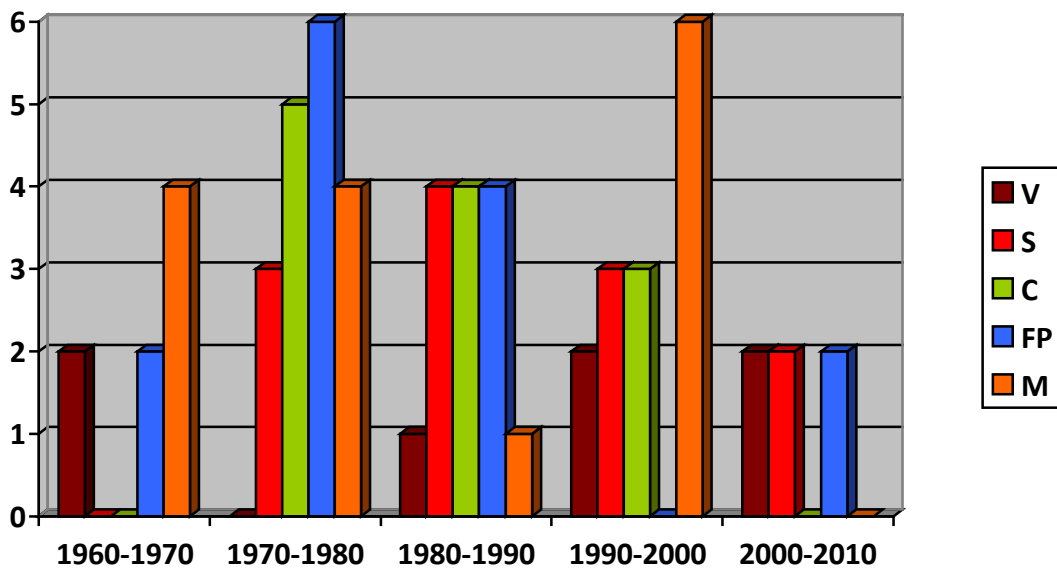
Det som man kan se är att alla partier vill på något sätt assimilera invandrare i det svenska samhället främst genom undervisning i svenska språket och informationsverksamhet. Dessa åtgärder förekommer hos alla partier, men främst hos C, FP och M. Undervisning i det svenska språket är mycket viktig för Moderaterna. Som vi ser i tabell 8.6.1 nämner partiet denna åtgärd i alla program.

Som Södergran (2000) har menat, att integration definieras olika i olika studier så kan man också dra en slutsats att när partierna kommer med både integrations- och assimilationsåtgärder så innebär det att partierna är efter en integrationspolitik. I en sådan politik vill man införliva invandrare i det svenska samhället, samtidigt som man tar hänsyn till deras traditionella, kulturella, religiösa och språkliga bakgrund. Idag kallar vi en sådan politik för integrationspolitik. Denna typ av integrationspolitik kallar jag för ”modern integrationspolitik”, som är en blandning av både assimilation och integration, och som syftar till att assimilera invandrare i det svenska samhället, samtidigt som man tar en kulturell ansvarstagande. Men när ett parti endast tar hänsyn till integrationsåtgärder så skulle jag namnge denna politik ”integrationspolitik”. När något eller några parti(er) kommer med bara assimilationsåtgärder kan man förklara denna politik som ”assimilationspolitik”.

När det gäller svar på den andra frågan, om hur partierna skiljer sig från varandra när det gäller assimilation och integration, har jag sammanställt två tabeller (tabell 9.1.1 och 9.1.2) där den ena visar skillnader mellan partierna när det gäller integration, och den andra visar skillnader när det gäller assimilation.

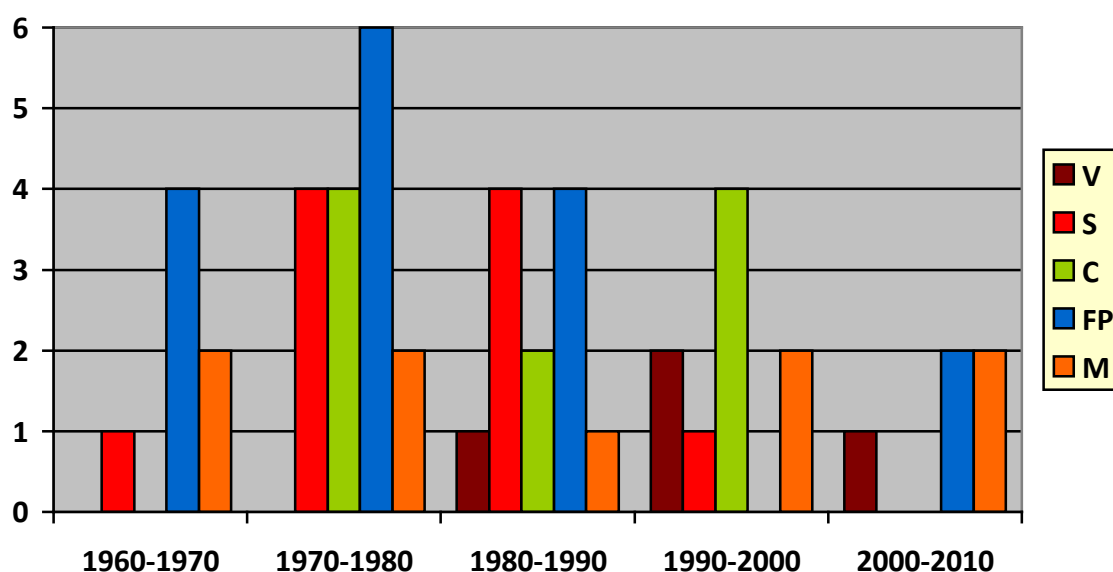
Tabell 9.1.1 visar att flera partier vid flera tidsperioder har haft nästan lika många och lika få integrationsåtgärder. Exempel på detta är 1970-talet, men också 80-talet. Under 1970-talet hade C, FP och M mer än fyra integrationsåtgärder. Perioden därefter kommer S, C och FP med lika många integrationsåtgärder, samtidigt som M backar från fyra åtgärder till bara en. Fram till slutet av 1990-talet har S och C lika många integrationsåtgärder. Moderaterna, under 1990-talet kommer med totalt 6 integrationsåtgärder, men under 2000-talet försvinner alla integrationsåtgärder (som Centerpartiet) i partiets program och som man ser har V, S och FP lika många integrationsåtgärder.

Tabell 9.1.1: Partiernas integrationsåtgärder, 1960-2010

Jämfört med integrationsåtgärder ser vi (i tabell 9.1.2) att samtliga partier har kommit med färre assimilationsåtgärder. Med detta kan man säga att partierna är mer inne på integrationspolitik än assimilations. Det som tabellen nedan visar är att t.ex. Moderaterna har haft nästan lika många assimilationsåtgärder under hela perioden jämfört med andra partier. För resterande partier har det skett olika förändringar. Från 1960-talet fram till slutet av 80-talet har Socialdemokraterna och Folkpartiet flera assimilationsåtgärder. Men dessa åtgärder minskas under 90-talet.

Tabell 9.1.2: Partiernas assimilationsåtgärder, 1960-2010

Att partierna inte nämner invandrarfrågan i vissa av sina program är ett allvarligt problem. Som det nämns i några tidigare forskningar (Hagelund, 2010), kan detta i teorin leda till att partier med högerextrema bakgrunder, och invandrarfientliga grupper i samhället etablerar sig och gör invandrarfrågan som sin viktigaste fråga.

Man ser inte heller att det finns en konkurrens mellan partierna när det gäller frågor som rör invandrapolitik. Samtliga kommer med få eller samma invandrapolitiska åtgärder. Under vissa perioder händer det att man inte alls kommer med några åtgärder. Green-Pedersen & Krogstrup menar att konkurrens är viktigare än samarbete. Men som det ser ut i partiprogrammen och invandrapolitiska program kommer partierna med samma åtgärder.

En viktig sak som man saknar hos Dahlström (2003) är att det inte nämns speciellt mycket om konkurrens om väljarna mellan olika partier, vilket många andra författare lägger stor vikt på. Om svenska partier lyfter upp invandrarfrågan, och gör den till en valfråga så skulle det leda till en stor konkurrens mellan dessa partier och varje parti skulle komma med bättre idéer om invandrapolitik.

En annan viktig sak i den här uppsatsen, som har påverkat mitt resultat, är analys av partiprogram. I partiprogram ser man mycket färre, ibland inga alls, invandrapolitiska åtgärder, jämfört med invandrapolitiska program. Sådan typ av problem påverkar resultatet.

Därför, för att lösa detta problem på bästa sätt, har jag varit extra noga vid analys av partiprogram.

Med hjälp av det resultat som jag har kommit fram med, som har visat att samtliga partier har kommit med få eller inga invandrapolitiska åtgärder, håller jag med Hagelund (2010), att partierna bör lägga mer fokus på invandrarfrågan samt göra denna fråga viktig. Som man lägger märke till i sammanställningen av resultaten i denna uppsats så kommer samtliga partier med samma idéer om invandrapolitik. Resultatet av analysen visar också inga partier genomför några speciella förändringar när det gäller idéer om svensk invandrapolitik. Förändring inom ett politikområde är tydligen inte så enkelt. Därmed tas också inga avgörande steg i institutionell utveckling av svensk invandrapolitik.

10. Referenser

10.1 Litteratur

Al-Mofty, Chalang (vt-2010), *Folkpartiets och Socialdemokraternas invandrarpolitik*. Göteborgs Universitet.

Amin, Jabar (2000), "Invandrarna och politisk integration" – Slutrapport från Demokratiprojektet i Umeå. Umeå universitet.

Beckman, Ludvig (2005), *Grundbok i idéanalys – Det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Santérus förlag.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005), *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, red. Studentlitteratur.

Borevi, Karin (2002), *Välfärdsstat i det mångkulturella samhället*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Brubaker, Rogers (2010), *The return of assimilation? Changing perspectives on immigration and its sequels in France, Germany, and the United States*, Ethnic and Racial Studies. Vol. 24:4, s. 531-548.

Brunsson, Nils (1989), *The organization of Hypocrisy: Talk, Decisions, and Actions in Organizations*. Chichester: Wiley.

Bäck, Henry & Soininen, Maritta (1996), *Invandrarna, demokratin och samhället*. Göteborg: Förvaltningshögskolan (1996:2).

Dahlström, Carl (2003): "Lagt kort ligger – Svensk invandrarpolitik 1964-2000". I Jon Pierre & Bo Rothstein, *Välfärdsstat i otakt*. Malmö: Liber ekonomi.

Dahlström, Carl (2004), *Nästan välkomna – Invandrarpolitikens retorik och praktik*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs Universitet.

Demker, Marie & Malmström, Cecilia (1999), *Ingenmansland? Svensk immigrationspolitik i utrikes belysning*. Lund: Studentlitteratur.

Downs, Anthony (1957), *An Economic Theory of Democracy*. New York: Happer & Row.

Esaiasson, Peter m fl (2007), *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts juridik.

Green-Pedersen, Christoffer & Krogstrup, Jesper (2008), *Immigration as a political issue in Denmark and Sweden*, European Journal of Political Research. Vol. 47, s. 610-634.

Hagelund, Annika (2010), *A matter of decency? The Progress Party in Norwegian immigration politics*, Journal of Ethnic and Migration Studies. Vol. 29:1, 2003, s. 47-65.

Hammar, Tomas (1985), *European Immigration policy. A comparative study*. Cambridge University Press.

Kadhim, Abdul M. (2000), *Svenskt kommunalt flyktingmottagande*. Umeå Universitet.

Kamali, Masoud (2004), *Distorted Integration: Clientization of immigrants in Sweden*. Uppsala University

Nationalencyklopedin (1989), Högnäs, Bokförlaget, Bra böcker AB.

P. Freeman, Gary (2011), *Comparative Analysis of Immigration Politics: A Retrospective*, American Behavioral Scientist. Vol. 55, s. 1541-1560.

Park, Robert E. (2009), *Introduction of Science of Sociology*.

Schmidtke, Oliver (2004), "From Taboo to Strategic Tool in Politics: Immigrants and Immigration Policies in German Party Politics". I Werner Reutter, *Germany on the Road to "Normalcy"*. New York: Palgrave Macmillan.

Södergran, Lena (2000), *Svensk Invandrar- och Integrationspolitik*. Umeå Universitet.

10.2 Offentligt tryck

Proposition 1967:1. Kungl. Maj:ts proposition 1967:1, *Statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1967/68*.

Proposition 1968:142. Kungl. Maj:ts proposition 1968:142, *Riktlinjer för utlänningspolitiken m.m.*

Proposition 1975:26. Regeringens proposition 1975:26, *Riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken*.

Proposition 1985/86:98. Regeringens proposition 1985/86:98, *Om invandrapolitiken*.

Proposition 1997/98:16. Regeringens proposition 1997/98:16, *Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik*.

Proposition 2001/02:1. Regeringens proposition 2001/02:1, *Invandrare och flyktingar*.

Proposition 2008/09:1. Regeringens proposition 2008/09:1, *Förslag till statsbudget för 2009*.

Regeringens skrivelse Skr. 2001/02:129 *Integrationspolitik för 2000-talet*.

SOU 1974:69, *Invandrarna och minoriteterna*. Stockholm: Allmänna Förlaget.

SOU 1982:43, *Språk- och kulturstöd för invandrar- och minoritetsbarn i förskoleåldern*. Stockholm: Allmänna Förlaget.

SOU 1984:58. *Invandrar- och minoritetspolitiken*. Stockholm: Allmänna Förlaget.

10.3 Partiprogram

10.3.1 Vänsterpartiet

- Partiprogram 1967
- Partiprogram 1972
- Partiprogram 1985
- Partiprogram 1996
- Partiprogram 2008

10.3.2 Socialdemokraterna

- Partiprogram 1960
- Invandrarpolitiskt program 1977
- Invandrarpolitiskt program 1982
- Invandrarpolitiskt program 1992
- Partiprogram 2001

10.3.3 Centerpartiet

- Partiprogram 1959
- Invandrarpolitiskt program 1972
- Invandrarpolitiskt program 1985
- Invandrarpolitiskt program 1994
- Partiprogram 2001

10.3.4 Folkpartiet

- Invandrarpolitiskt program 1968
- Invandrarpolitiskt program 1979
- Invandrarpolitiskt program 1988
- Partiprogram 1990
- Invandrarpolitiskt program 2000

10.3.5 Moderaterna

- Minoritets- och invandringspolitik 1968
- Invandrarpolitiskt program 1975
- Partiprogram 1984
- Invandrarpolitiskt program 1991
- Handlingsprogram 2007